

**LA DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA AL
SEGON CICLE D'EDUCACIÓ INFANTIL:
BARRERES I LIMITACIONS PER
INTRODUIR-LA A L'AULA**

**THE TEACHING OF HISTORY IN THE SECOND CYCLE OF
PRE-SCHOOL EDUCATION: BARRIERS AND
LIMITATIONS TO INTRODUCE IT INTO THE CLASSROOM**

Autora: Lúdia Pujols Rey

Director: David Subero Tomas

Mòdul: TFG 2

Curs: 2020 – 2021

Doble titulació: Mestre/a d'Educació Infantil i Mestre/a d'Educació Primària.

 Universitat de Girona
Facultat d'Educació i Psicologia

ÍNDIX

1. PRESENTACIÓ.....	3
2. MARC TEÒRIC	4
2.1 CURRÍCULUM I DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA	4
2.2 LA IMPORTÀNCIA DE TREBALLAR LA HISTÒRIA EN EDATS PRIMERENQUES.....	7
2.3 ESTRATÈGIES METODOLÒGIQUES PER L'ENSENYAMENT DE LA HISTÒRIA.....	9
2.4 EL DOCENT EN HISTÒRIA: PERCEPCIONS, EXPECTATIVES I CREENCES DOCENTS	14
3. METODOLOGIA.....	18
3.1 OBJECTIU, PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ I HIPÒTESIS	18
3.2 MÈTODE	19
3.3 CONTEXTALITZACIÓ	19
3.3.1 PARTICIPANTS	19
3.4 DISSENY I PROCEDIMENT.....	20
3.4.1 FASES DEL PROCÉS	20
3.4.2 TÈCNiques DE RECOLLIDA D'INFORMACIÓ.....	23
3.4.3 ANÀLISI DE LES DADES	28
4. RESULTATS	31
5. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS	48
6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	57
7. ANNEXOS.....	62
Annex 1: Formulari (instrument de recollida de dades)	62
Annex 2: Entrevista (instrument de recollida de dades).....	75

RESUM

L'objectiu d'aquesta recerca és documentar, analitzar i interpretar la percepció docent respecte a la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil, conèixer les experiències prèvies viscudes per les persones educadores i identificar i analitzar les barreres o limitacions que fan que hi hagi poca presència de la didàctica de la història en aquest cicle. L'estudi compta amb quatre fases d'investigació (planificació, acció, observació i reflexió) i s'emmarca dins d'un paradigma interpretatiu. La recollida de dades s'ha efectuat a partir de dues entrevistes i un formulari on hi han participat les cinc mestres d'Educació Infantil de l'Escola Santa Maria d'Avià. Els resultats constaten que hi ha un seguit de limitacions a l'hora d'aplicar la didàctica de la història a l'aula, des de la manca de formació fins a l'adaptabilitat dels continguts als infants (3-6).

PARAULES CLAU: Didàctica de la Història, Educació Infantil (3-6), percepció docent, barreres o limitacions, valor de la història.

ABSTRACT

The aim of this research is to document, analyse and interpret teachers' perceptions of the teaching of history in the second cycle of Pre-school Education, to find out the previous experiences of teachers and to identify and analyse the barriers or limitations which make a small presence of history teaching in this cycle. The study has four research phases (planning, action, observation and reflection) and it is framed within an interpretative paradigm. Data collection was based on two interviews and a form in which the five pre-school teachers at the Santa Maria School in Avià participated. The results show that there are a series of limitations when it comes to applying the teaching of history in the classroom, from the lack of training to the adaptability of the contents to the children (3-6).

KEYWORDS: History teaching, Childhood Education (3-6), teaching perception, barriers or limitations, value of history.

1. PRESENTACIÓ

La història forma part de la nostra experiència quotidiana. En relació amb l'àmbit educatiu, com a futura mestra, al llarg de la meua experiència cursant diferents mòduls a la Universitat de Girona, vaig tenir la necessitat de qüestionar-me el perquè no havíem aprofundit, d'una manera explícita, en la didàctica de la història, i en especial a l'etapa d'Educació Infantil.

Per posar un exemple recent, l'any 2020, la Universitat de Barcelona va fer la seva primera publicació per apropar la història a la mainada. Ho va fer amb el conte "Històries d'infants de Barcelona" on s'explica la història de diferents nens i nenes que van ser acollits, després de ser abandonats, a l'Hospital de la Santa Creu a l'Època Medieval. El conte pretén endinsar els infants a la vida quotidiana de l'Edat Mitjana.

Iniciatives com aquesta, tot i que rellevants, ens demostren que la història i l'Educació Infantil encara estan lluny de ser una didàctica àmpliament establerta a les aules. Tot i aquesta escassetat d'iniciatives autors com Jiménez (2017) destaca la importància de la didàctica de la història a les aules d'Infantil, ja que vincula emotivament els infants a diferents formes de vida del passat tot enllaçant-les amb el seu present, a part d'ajudar-los a desenvolupar una gran quantitat d'habilitats.

D'aquesta manera, el meu treball final de grau té com a finalitat aproximar-se a la didàctica de la història al segon cicle d'Infantil a través de la identificació de la percepció docent. És buscar poder recollir quin és el valor que se li dóna, així com poder identificar barreres o limitacions per a la seva presència o implantació.

Tal com s'ha avançat, la recerca s'ha desenvolupat a l'Escola Santa Maria d'Avià, comarca del Berguedà, on hi han participat un total de 5 persones educadores del segon cicle d'Educació Infantil que enguany (curs 20/21), fan docència en aquest cicle.

A les següents pàgines, del present estudi, trobareu una revisió teòrica de la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil, seguidament la

metodologia emprada al llarg de la recerca, l'exposició dels resultats d'una forma visual i clara i, per donar per acabat l'estudi, una discussió i conclusió dels resultats obtinguts.

2. MARC TEÒRIC

2.1 CURRÍCULUM I DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA

L'Educació Infantil està dirigida als infants d'entre zero i sis anys, i s'organitza en dos cicles: primer cicle (0-3 anys) i segon cicle (3-6). En la present recerca posarem el focus d'atenció al segon cicle d'Educació Infantil (3-6).

Segons el currículum (2016), el segon cicle d'Educació Infantil s'organitza tenint en compte els principis d'educació comuna, inclusiva i coeducadora. En aquest cicle d'Educació Infantil, s'han d'adequar "situacions educatives que permetin un desenvolupament integral de l'alumnat" (DECRET 181/2008, art. 1). A més, cal tenir present que l'objectiu d'aquesta etapa és el desenvolupament global de les capacitats dels xiquets i les xiquetes (Generalitat de Catalunya, 2016).

En el currículum del segon cicle d'Educació Infantil (2016) hi ha diferents elements que els docents han de tenir compte a l'hora de dissenyar propostes didàctiques i fer la programació anual. En primer lloc tenim les capacitats que es concreten en: 1) coneixement del cos, 2) autoestima, 3) autonomia, 4) pensar, crear explicar, 5) expressió, 6) observació, exploració i interès, 7) consciència d'ésser, iniciativa i autoprotecció 8) conviure en la diversitat i 9) autonomia personal i relació social). En segon lloc, tenim els objectius. En tercer lloc s'indiquen els continguts a desenvolupar de cadascuna de les tres àrees [vegeu taula 1]. Finalment, s'han de tenir en compte els criteris d'avaluació.

ÀREES DE CONEIXEMENT I EXPERIÈNCIA		
Descoberta d'un mateix i dels altres.	Descoberta de l'entorn.	Comunicació i llenguatges.
Autoconeixement i gestió de les emocions.	Exploració de l'entorn	Observar, escoltar i experimentar
Joc i moviment	Experimentació i interpretació	Parlar, expressar i comunicar
Relacions afectives i comunicatives	Raonament i representació	Interpretar, representar i crear
Autonomia personal i relacional		

Taula 1. Adaptada a partir del DECRET 181/2008. Elaboració: pròpia.

Tenint en compte tots aquests elements, i tal com diu el DECRET 181/2008, de 9 de setembre, caldrà que l'acció educativa procuri que hi hagi una bona integració de diferents experiències i aprenentatges dels xiquets i les xiquetes, que motivi la mainada i que s'adapti als diferents ritmes de treball que hi ha a l'aula.

Pel que fa la didàctica de la història, i el seu possible rol dintre del currículum, és important destacar que es desplega com una didàctica específica. Segons González (2010), entenem el concepte de didàctica específica a allò que estudia la manera com s'ensenya una disciplina concreta (en aquest cas, la història). A l'etapa d'Educació Infantil es suggereix treballar-la, tal com cita Jiménez (2017), ja que es poden desenvolupar moltes habilitats a partir del descobriment de la història.

Tal com s'ha pogut observar, el currículum del segon cicle d'Educació Infantil, elaborat per la Generalitat de Catalunya l'any 2016, no ens parla específicament de l'ensenyament de la història en aquesta etapa educativa. Ara bé, tal com cita el currículum (2016), l'etapa d'Educació Infantil compta amb tres àrees de coneixement i experiència, i segons Miralles i Rivero (2012), l'ensenyament de la història està estretament relacionat amb elles. Les presentem a continuació.

- Àrea de descoberta d'un mateix i dels altres. Segons Casanova i Casanova (2014), l'ensenyament de la història afavoreix que els infants puguin construir, de forma gradual, la seva identitat. Segons Hall i Ducay (2003), la identitat es construeix a partir del reconeixement d'un origen comú, o ve d'unes característiques que es comparteixen. En l'ensenyament de la història “es produeix una identificació amb altres temps i possibilita la reflexió sobre altres identitats i aquest fet reverteix, sens dubte, en la construcció de la pròpia identitat” (Jiménez, 2017, p.27). Per tant, l'ensenyament de la història ajuda als infants a construir la identitat, ja que observen que tenen orígens comuns amb la resta de companys de classe. També, hem de tenir en compte que mitjançant la didàctica de la història els nens i les nenes adquireixen conceptes de diversitat cultural i social (Mendioroz i Erce, 2020).
- Àrea de descoberta de l'entorn. La didàctica de la història permet als nens i a les nenes, segons Puig (2017), explorar, conèixer, viure i comprendre l'entorn proper dels infants. A part, i tenint en compte les idees de Mendioroz i Erce (2020), l'ensenyament de la història a l'etapa d'Educació Infantil, permet als nens i a les nenes observar canvis, continuïtats, causes, conseqüències, etc. que hi ha hagut al seu entorn proper en un determinat període de temps. És a dir, treballar la història a l'etapa d'Educació Infantil, “ajuda a interpretar les petjades del passat en l'entorn i, per tant, al coneixement de l'entorn en si” (Miralles i Rivero, 2012, p.82).
- Àrea de comunicació i llenguatge. Miralles i Rivero (2012) afirmen que, quan els nens i les nenes treballen en diferents fonts històriques i construeixen de forma activa coneixements relacionats amb la història, de forma inconscient, van treballant diferents formes de comunicació i representació per expressar idees, coneixements, observacions, conclusions, etc.

Cal tenir en compte que, segons Escribano, Gómez, González i Garcia (2014), treballar la història a edats primerenques és una qüestió essencial que no s'hauria d'obviar des del sistema educatiu. I és que, tal com expliquen Bardavio, Mañé, Masriera i Minversa (2012-2013), l'ensenyament de:

La història estimula la curiositat en els infants, potencia la seva imaginació, creativitat i motivació per poder fomentar el seu aprenentatge i ajudar-los a mantenir una actitud positiva reforçant la seva capacitat per construir el seu propi coneixement (p. 259).

2.2 LA IMPORTÀNCIA DE TREBALLAR LA HISTÒRIA EN EDATS PRIMERENQUES

Aquestes, però, no són les úniques raons per les quals cal introduir l'ensenyament de la història al segon cicle d'Educació Infantil. Abans de conèixer quins beneficis aporta la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil, cal fer un breu incís històric sobre la creença d'ensenyar història a edats primerenques.

És que, segons els estudis de Piaget (1978), ensenyar història a la quitxalla d'Educació Infantil no és aconsellable, ja que es considera que per adquirir un raonament històric cal que els nens i les nenes tinguin unes capacitats de raonament abstracte que només s'aconsegueixen de forma plena a l'etapa de les operacions formals, a partir dels 12 anys. Cuenca (2008), ens diu que la capacitat del raonament abstracte no apareix fins a l'adolescència. A més, segons Piaget (1978), el coneixement físic i temporal de l'entorn que no és molt pròxim als infants, s'ha d'evitar en edats primerenques, i treballar-ho en edats i capacitats superiors. Per tant, i tenint en compte aquesta teoria, els nens i les nenes del segon cicle d'Educació Infantil no serien capaços d'adquirir de forma adequada coneixements relacionats amb els elements històrics.

Ara bé, posteriorment s'han fet una sèrie d'investigacions (Trapet i Comes, 1998; Arnada, 2016; Cooper, 2002, 2006; Hernández, 2006; Trapet, 2011; Mariana i Rodríguez, 2007; Torres, 2001; Nadal, 2002; etc.) que han posat en contradicció aquesta teoria piagetiana. Les recerques dutes a terme per aquests autors, ens diuen que l'ensenyament de la història és possible a edats primerenques: "los niños son capaces de tener conciencia de la existencia de períodos históricos aunque no sepan situarlos cronológicamente en el tiempo" (Escribano et al., 2014, p. 119).

D'aquesta manera, pels arguments anteriors, suggereix rellevant que a l'etapa d'Educació Infantil es comenci a treballar la didàctica de la història, ja que en aquestes edats primerenques és quan els nens i les nenes estableixen la base de molts dels aprenentatges que aniran construint al llarg de la seva escolarització, i que els anirà definint com a ciutadans (Casanova, Arias i Egea, 2018).

Diversos autors han investigat i han fet recerca sobre allò que aporta la didàctica de la història als vaillets que cursen el segon cicle d'Educació Infantil. Investigacions fetes per Pérez, Baeza, Miralles i (2008) i Casanova et al. (2018) suggereixen que la didàctica de la història permet als nens i a les nenes una formació integral i globalitzada. Per altra banda, Cuenca (2008) evidencia que els infants adquireixen nocions temporals de forma explícita. Finalment, en altres investigacions es reafirma la construcció per part dels infants de la consciència històrica a través d'aquest tipus de didàctiques (Casanova i Casanova, 2014).

Endinsant-nos en els diferents recursos i metodologies que es mobilitzen en aquesta didàctica, l'alumnat van coneixent l'entorn patrimonial proper, el seu valor i aprenen a preservar-lo com a compromís social (Puig, 2017). D'aquesta manera es fomentarà el desenvolupament de l'empatia històrica, i el fet de valorar i respectar el patrimoni històric (Mendioroz i Erce, 2020). Com a societat, és vital aquesta aportació que fa la didàctica de la història als escolars, ja que és necessària una conscienciació i preservació del patrimoni que conservem del nostre passat. A més, amb tots aquests aprenentatges, es permetrà als infants conèixer i reviure els fets passats per comprendre l'actualitat (Santacana i Serrat, 2002; Escribano et al., 2014), però, a més a més, els ajudarem a comprendre que no només hi ha una única versió vàlida o correcte del passat (Cooper, 2002).

Cal ser ben conscients que aquest ensenyament de la història genera als nens i a les nenes motivació, curiositat, interès i imaginació (Bardavio et al., 2012-2013; Mendioroz i Erce, 2020) i, per tant, els nens i les nenes aprenen de forma significativa. L'ensenyament de la història, si el treballem mitjançant un aprenentatge significatiu, es permetrà als infants desenvolupar competències relacionades amb el pensament i l'explicació històrica, tot desenvolupant habilitats

com ara: l'observació, l'exploració, la predicció, la descripció, la classificació, l'ordenació, la comparació, la comprensió, la interpretació, l'organització, la planificació... (Mendioroz i Erce, 2020). I si s'aconsegueix que els infants desenvolupin totes aquestes habilitats, voldrà dir que els nens ho han viscut a flor de pell (aprenentatge vivencial) i que ho han pogut aprendre fent.

Amb tot això, els nens i les nenes van assolint algunes capacitats d'aprendre a pensar, aprendre a comunicar, aprendre a descobrir, a aprendre a investigar i a tenir iniciativa (Bardavio et al., 2021-2013; Mendioroz i Erce, 2020), però també hem de vetllar perquè l'ensenyament de la història permeti que els alumnes desenvolupin el pensament intuïtiu i hipoteticodeductiu de manera lúdica (Mendioroz i Erce, 2020; Bardavio et al., 2021-2013). Si ens hi fixem, treballant la didàctica de la història, s'aporta als nens i a les nenes maduresa cultural i social i, a més, els ajudarem a esdevenir ciutadans crítics.

Sobretot, però, hem de tenir molt present que "els nens i les nenes de 3 a 5 anys tenen una curiositat natural sobre el passat" (Bardavio et al., 2012-2013, p. 264) i, com a docents, ho hem de potenciar i treballar a les aules del segon cicle d'Educació Infantil. Ara ve, com podem aplicar la didàctica de la història a les aules d'Educació Infantil (3-6)?

2.3 ESTRATÈGIES METODOLÒGIQUES PER L'ENSENYAMENT DE LA HISTÒRIA

Segons Pérez et al. (2008), les dificultats per al procés d'ensenyament i aprenentatge de la història, estan molt més relacionades amb les estratègies metodològiques utilitzades, que no pas amb els conceptes històrics, les capacitats cognitives i les edats dels xiquets i les xiquetes. Per tant, és molt important que a l'hora de treballar la didàctica de la història a les aules d'Educació Infantil, hi hagi un bon disseny, reflexió i implementació de les estratègies, recursos, processos, conceptes, espais i metodologies emprades per a l'adquisició de coneixements històrics (Casanova et al., 2018).

Tal com cita Puig (2017), l'ensenyament de la història s'ha de fer des d'una perspectiva constructivista de l'aprenentatge. Abans de dissenyar o implementar qualsevol proposta didàctica relacionada amb la didàctica de la història, és necessari (i vital) indagar sobre les idees que tenen els nens i les nenes sobre aquells nous continguts que pretenem que adquireixin, ja que els infants aprenen a partir de què ja saben (Miralles i Rivero, 2012).

Sempre hem de tenir en compte que, tal com diuen Bardavio et al., (2012-2013), quan ensenyem història, hem de permetre que els nens i a les nenes es converteixin en els autèntics protagonistes dels seus aprenentatges, oferint-los un aprenentatge per descobriment i significatiu (a partir dels seus interessos i motivacions). Hem de treballar els fets històrics tot desenvolupant un treball interdisciplinari o globalitzat (Casanova et al., 2018).

Hi ha dues metodologies que esdevenen claus per a l'ensenyament - aprenentatge de la didàctica de la història a l'etapa d'Educació Infantil: el treball per racons i l'aprenentatge basat en projectes (ABP). Les dues metodologies permeten crear espais d'investigació, manipulació, observació, exploració i recreació de fets històrics i socials que, per tant, permeten introduir els nens i les nenes d'Educació Infantil en els coneixements històrics (Casanova et al., 2018; Miralles i Rivero, 2012; Puig, 2017). Tot això, és molt important fer-ho a partir de materials tangibles (Cuenca, 2008).

Així doncs, i segons Miralles i Rivero (2012), les principals estratègies metodològiques que cal utilitzar per al procés d'ensenyament i aprenentatge de la història al segon cicle d'Educació Infantil són: aprenentatge significatiu, treball globalitzat, fomentar la implicació i la participació, aprendre a través del joc (perspectiva lúdica), que els infants esdevinguin els protagonistes dels seus aprenentatges, etc.

Per treballar la didàctica de la història, Cuenca (2008) proposa les fonts primàries i el patrimoni. Altres autors ens parlen de diferents propostes didàctiques que

resulten ser significatives i motivadores per ensenyar història a l'etapa d'Educació Infantil, que presentem a continuació:

1. Narracions històriques: relats, històries, biografies, llegendes...

Com molt bé diuen Santacana i Serrat (2002), els relats són els testimonis dels fets que han passat. A més, les històries (literatura) formen part d'un dels pilars bàsics per a l'aprenentatge a Educació infantil (Pérez et al., 2008) i, per tant, tal com afirmen Miralles i Rivero (2012), podem ensenyar història a partir de narracions històriques al segon cicle d'Educació Infantil: "la història per mitjà de les històries" (Bardavio et al., 2012-2013, p. 260).

Podem fer-ho a partir d'una bateria de propostes com ara contes, biografies, llegendes, vídeos, explicacions orals, per citar algunes. Tal com argumenten Wood i Holden (2007), les narracions històriques permeten els nens i a les nenes acostar-se, empatitzar i aprendre diferents aspectes sobre el temps, els espais, la quotidianitat i les persones que vivien en èpoques llunyanes, tot fent partícips els infants que aniran fent connexions entre el passat i el seu dia a dia (Puig, 2017). En aquesta tipologia de propostes, els nens i les nenes posen en joc la seva imaginació que, segons Miralles i Rivero (2012), els ajuda a introduir-se a la història.

2. Educació patrimonial local (o propera)

Una altra proposta és descobrir el patrimoni històric local (o proper a l'entorn dels nens i les nenes). Tal com diu Puig (2017), aquest tipus de propostes didàctiques es duen a terme a través de visites programades. Segons Casanova et al. (2018), els museus i els centres d'interpretació, són espais imprescindibles per treballar la didàctica de la història, ja que compten amb una gran quantitat de fonts materials que ajuden als infants a distingir el passat i el present del seu entorn més proper.

Descobrir el patrimoni històric proper, permet als nens i a les nenes establir un contacte directe amb diferents elements patrimonials (Puig, 2017). També, tal com afirmen Miralles i Rivero (2012), l'educació patrimonial ajuda els nens i a les nenes a desenvolupar les seves capacitats d'indagació i descobriment «in situ».

Així doncs, l'educació patrimonial està plenament relacionada amb les visites a museus, excavacions o centres d'interpretació. Tenint en compte els arguments de Martín i Cuenca (2011), no podem permetre que les visites a aquests espais culturals tan sols siguin lúdiques. Per tant, segons Vilarrasa (2003), hem de planificar correctament les sortides a museus i centres d'interpretació, duent a terme activitats prèvies, durant la visita i després de la visita, sempre tenint present que la finalitat d'anar en aquests espais és generar aprenentatge als més petits.

Cal destacar una de les activitats d'educació patrimonial que genera un gran valor motivacional als nens i a les nenes: les excavacions a jaciments arqueològics (simulacions). I és que a través del joc (vessant lúdic), la quitxalla construeix "nous coneixements basats en la investigació guiada" (Bardavio et al., 2012-2013, p. 261).

3. Potenciar les produccions dels infants

Tal com diuen Miralles i Rivero (2012), si deixem que els infants participin en la creació i elaboració de recursos o objectes relacionats amb una temàtica històrica, el que aconseguirem és que la quitxalla tingui una millor implicació a la proposta didàctica, que reflexioni més sobre qüestions històriques i, també, hi haurà una interiorització més efectiva dels conceptes. És per aquesta raó que en molts museus, s'hi duen a terme tallers on els nens i les nenes fan reproduccions d'objectes.

4. Dramatitzacions i recreacions històriques

Tal com diuen Bardavio et al., (2012-2013), quan disfressem els nens i a les nenes per treballar, representar o escenificar fets històrics, el que estem fent és generar empatia. D'aquesta manera el que s'aconsegueix és que els nens i les nenes es contextualitzin i es posin a la pell de generacions passades. Tal com afirmen aquests mateixos autors, "disfressar-se és una de les activitats que més desperta el seu interès i que, per tant, els motiva per a l'aprenentatge del coneixement del temps històric" (Bardavio et al., 2012-2013, p. 261).

Les dramatitzacions i les recreacions històriques, permeten als infants crear empatia cap a les persones que han viscut al passat, els ajuda a tenir una idea més concreta de les diferents cultures històriques (Miralles i Rivero, 2012) i, també, els permet conèixer alguns dels detalls de la vida quotidiana d'altres èpoques (Puig, 2017).

Cal afegir que, com molt bé explica Puig (2017), pels nens i les nenes que cursen Educació Infantil anar al teatre (o un altre espai), a veure recreacions, representacions o dramatitzacions, resulta ser una activitat molt atractiva (i de gran interès) pels nens i les nenes que els ajuda a accedir al coneixement històric.

Cal fer una breu menció al «living history», que no deixen de ser simulacions que tenen com a objectiu simular la vida d'altres èpoques i, per tant, fer reviure la història (Santacana i Serrat, 2002). Com molt bé expliquen aquests mateixos autors, per aconseguir-ho cal una escenografia perfecta (decoració, olors, materials...) i una formació molt complexa dels intèrprets, ja que tot plegat ha d'ajudar als visitants a sentir-se l'objectiu és permetre els visitants a viatjar al passat, tot interactuant amb persones i espais d'èpoques passades. Cal dir que l'oferta de «living history» a Catalunya és molt escassa.

5. Les imatges

Les imatges son recursos ideals per a treballar la història des d'un punt de vista educatiu per poder evocar moments que han sigut enregistrats en el passat, però que els podem observar en el present. Santacana i Serrat (2002) les defineixen com: "Les imatges cal dir que són instants «fossilitzats» dels fets" (p. 53). Són fonts primàries que permeten als nens i a les nenes posar-se a la pell de les persones que han viscut en èpoques anteriors. Tal com diuen Santacana i Serrat (2002), les imatges deixen que als infants treballar la història empàtica i permeten a l'alumnat adonar-se de com van ser la vida en un passat.

Les fotografies poden permetre els infants buscar similituds i diferències entre el passat i el present (Cuenca, 2008), tot oferint als escolars la possibilitat d'observar

com ha anat evolucionant la societat. Així doncs, i segons Miralles i Rivero (2012), el paper de les imatges és vital en l'ensenyament de la història en edats primerenques, ja que aporta diferents elements visuals que permeten els nens i a les nenes accedir a coneixements històrics.

6. Les restes materials històriques

Segons Santacana i Serrat (2002), les restes materials són deixalles del passat, que esdevenen ser fonts primàries, i que ens permeten reconstruir i relatar la vida de les societats passades: “Són fonts inestimables per comprendre el passat” (Santacana i Serrat, 2002, p.57). Dins la didàctica de la història, hi ha una basant que té com a objectiu aprendre història a partir de les restes del passat: la didàctica de l'objecte.

Tal com afirmen Bardavio et al. (2012-2013), utilitzar objectes antics com a recurs per ensenyar història ajuda als infants a aproximar-se al passat, tot desenvolupant el pensament inductiu. A més, els objectes tenen un gran valor didàctic perquè ajuden a reconstruir el passat (Santacana i Serrat, 2002) però, alhora ajuda a observar l'evolució dels objectes fins a l'actualitat i, de forma indirecta, de com s'han anat transformant les societats.

La didàctica de l'objecte, la podem relacionar amb l'educació patrimonial, ja que “l'arqueologia és un mètode científic que permet conèixer com eren les societats de passat a partir de restes materials” (Jiménez, 2017, p.20).

2.4 EL DOCENT EN HISTÒRIA: PERCEPCIONS, EXPECTATIVES I CREENCES DOCENTS

Així doncs, amb tot el que s'ha comentat anteriorment, queda clar que hi ha una gran varietat de recursos i estratègies metodològiques per treballar la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil. Però, encara caldria afegir, tal com cita Escribano et al. (2014), que un dels principals recursos per ensenyar història és la imaginació de les persones educadores.

Tal com s'ha citat anteriorment, el currículum del segon cicle d'Educació Infantil (2016), l'ensenyament de la història no hi apareix específicament. Per tant, i tal com diuen Casanova et al. (2018), la implementació de propostes didàctiques relacionades amb l'aprenentatge de la història depèn, bàsicament, del docent.

Podem preguntar-nos quin és el rol dels docents en les propostes didàctiques relacionades amb l'ensenyament de la història. Tal com citen Miralles i Rivero (2012), en cap moment la persona educadora ha d'esdevenir transmissora de coneixement, sinó que ha de ser un element facilitador d'aprenentatges pels nens i les nenes. Així doncs, el docent ha de ser un guia i model pels infants i, en tot moment ha de proporcionar un ambient agradable i confortable a l'aula.

A més, és important que els docents, tal com diuen Pérez et al. (2008), tinguin molt present quins són els coneixements previs que tenen els seus alumnes, però alhora és imprescindible que prenguin consciència de quins són els seus coneixements sobre aquells continguts que es treballaran.

Per tant, les estratègies metodològiques i el rol del docent, en principi, no hauria de ser una barrera per no treballar l'ensenyament de la història en aquest cicle. Però tot i això, segons a les conclusions que va arribar l'estudi de Casanova et al. (2018), els docents introdueixen amb una freqüència molt escassa continguts històrics a les aules. A continuació, doncs, observarem algunes limitacions, barreres, creences i perspectives docents per les quals hi ha tan poca presència de la didàctica de la història en el món de l'educació:

Cal ser conscients que, tal com citen Pérez et al. (2008), no sempre ha estat acceptat, segurament arran de la teoria piagetiana, que es duguessin a terme propostes didàctiques relacionades amb la didàctica de la història a cursos inferiors a tercer de primària. Aquesta concepció pot, encara, estar arrelada a les idees dels docents d'Educació Infantil (3-6) i, per aquesta raó hi ha poc presència de la didàctica de la història en aquest cicle.

Alhora, però, no podem negar que uns dels reptes que ens trobem al segon cicle d'educació infantil, és acompanyar els infants d'aquestes edats (3-6) a percebre una dimensió temporal força llunyana a les seves realitats (Bardavio et al., 2012-2013). Tal com expliquen Prats i Santacana (1998), aprendre història implica un domini del coneixement abstracte i d'anàlisi. Aquest fet implica que, cal que els docents tinguin una dificultat per adaptar els continguts històrics per a l'ensenyament d'aquesta didàctica específica a infants d'entre tres i sis anys.

Tal com van expressar Feliu i Sellés (2011), per poder ensenyar història a partir d'una metodologia significativa, és essencial que el docent sàpiga història i que, per tant, pugui resoldre dubtes o curiositats dels infants amb naturalesa. Segons un estudi de Sellés (2010), els docents tenen inseguretats en els continguts relacionats amb les ciències socials (i, per tant, amb els continguts històrics), ja que bona part d'ells els van adquirir de forma memorística i es veuen en poques capacitats de guiar els seus alumnes en el procés d'ensenyament-aprenentatge de la història. A més, segons Casanova et al. (2018), les persones educadores, a part de tenir uns coneixements escassos sobre història, tenen una gran falta de formació sobre aquesta disciplina, aspecte que genera aquesta inseguretat que es comentava anteriorment.

A més, segons l'estudi de Puig (2017), una de les perspectives que tenen els docents en la didàctica de la història és el fet que, per ells, aquesta didàctica específica ha tingut molt poca utilitat a les seves vides. Aquest fet, segons la mateixa autora, fa que els docents tinguin una gran dificultat a l'hora de transportar aquells continguts que havien après sobre història a les aules d'educació infantil. En resum, entre els docents hi ha una falta de domini dels continguts històrics i tenen poc clar l'objectiu que es persegueix en el procés d'ensenyament-aprenentatge (Puig, 2017).

El mateix estudi de Feliu i Sellés (2011), afirmava que alguns docents tenien preocupacions respecte a la seva falta de temps i de creativitat per ensenyar història d'una forma vivencial. Amb tot això, els docents també creuen que és una

limitació el fet de crear (o escollir) materials o recursos que siguin atractius i significatius pels infants.

L'estudi dut a terme per Casanova et al. (2018), va arribar a la conclusió que es feien poques sortides o tallers relacionats amb la didàctica de la història. I és que, els museus o centres d'intervenció amb temàtica històrica, arqueològica o etnogràfica són els menys visitats, i que, en canvi, els de ciències naturals són els més preferits. Alhora, els mateixos autors de l'estudi, Casanova et al. (2018), remarcaven que els museus o tallers tenien una finalitat més encarada a l'oci, que no pas el coneixement i motivació dels infants per aprendre història a partir dels elements i materials que compten aquesta tipologia d'activitats.

Una altra barrera per ensenyar història per part dels docents, és la impossibilitat per reproduir fets concrets del passat (Prats i Santacana, 1998). Les persones educadores, sobretot al segon cicle d'Educació Infantil, consideren que els nens i les nenes aprenen a partir de l'experimentació, la manipulació, l'observació, l'exploració... (Aprendre fent). Per aconseguir això en la didàctica de la història, cal fer un esforç a l'hora d'escollir les estratègies metodològiques i els recursos que es presentaran a l'aula. Aquest fet provoca que els docents vegin una dificultat el fet d'ensenyar història als més menuts.

Les anteriors reflexions, són algunes de les possibles perspectives, creences, expectatives o barreres per a l'ensenyament de la història al segon cicle d'Educació Infantil que s'han anat recollint a partir de la literatura consultada. A partir d'aquests precedents, i amb la finalitat de poder validar-los o bé afegir-hi de nous, es porta a terme en aquest treball final de grau la recerca sobre la percepció docent, a l'Escola Santa Maria d'Avià, entorn del valor que li donen a la didàctica de la història a edats primerenques.

3. METODOLOGIA

3.1 OBJECTIU, PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ I HIPÒTESIS

Un cop realitzada l'anterior recerca bibliogràfica sobre la didàctica de la història, cal definir quin serà l'objectiu, les hipòtesis i la pregunta d'investigació, per tal de delimitar el desenvolupament del present estudi.

En aquesta recerca es pretén indagar a partir de la següent pregunta d'investigació:

- Quina és la percepció docent sobre el valor de la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil?

Per tal d'aconseguir respondre a aquesta qüestió, l'objectiu de la present recerca se centren en: Identificar la percepció docent sobre la importància que donen a la didàctica de la història, per identificar les barreres o limitacions per les quals hi ha poca presència de l'ensenyament de la història a les aules d'Educació Infantil (3-6).

Pel desenvolupament de la recerca, s'han plantejat quatre hipòtesis:

Hipòtesi 1. Els docents no treballen la didàctica de la història perquè consideren que els infants del segon cicle d'Educació Infantil no tenen capacitats per fer-ho.

Hipòtesi 2. Les mestres d'Educació Infantil no treballen l'ensenyament de la història amb els seus alumnes per falta de formació, que és molt escassa (tant en la formació inicial, com en l'oferta complementària).

Hipòtesi 3. Les docents del segon cicle d'Educació Infantil, no treballen la didàctica de la història a les seves aules per les dificultats d'adaptar els continguts històrics a propostes didàctiques adequades als infants d'entre 3 i 6 anys.

Hipòtesis 4. Les mestres d'Educació Infantil, no treballen la didàctica de la història per a la seva pròpia inseguretats respecte als continguts històrics.

3.2 MÈTODE

La present recerca s'emmarca (com a pauta per a la investigació) dins del paradigma interpretatiu. El paradigma interpretatiu, com diu González (2003), centra l'atenció en la descripció de diferents aspectes particulars, a partir, d'una recollida sistemàtica de dades. Tot i que un dels instruments de recollida d'informació és el qüestionari (l'altre és l'entrevista), no podem dir que el seu anàlisi sigui estadístic pel baix nombre de subjectes focus (5 mestres). D'aquesta manera, tant el qüestionari com les entrevistes, de forma conjunta, tenen com a objectiu recollir evidències a través de la interpretació dels mateixos subjectes influïts per les seves creences, reflexions o valors.

Segons González (2003), es tracta d'un paradigma subjectiu i que no estableix unes lleis universals. Així doncs, les dades obtingudes tan sols seran vàlides en un espai i temps determinat. En aquesta recerca, doncs, els resultats i dades obtingudes tan sols seran vigents per l'entorn del segon cicle d'Educació Infantil de l'Escola Santa Maria d'Avià al curs 2020/2021.

3.3 CONTEXTALITZACIÓ

La recerca es desenvolupa a l'Escola Santa Maria d'Avià, situada al poble berguedà d'Avià. Es tracta d'un centre educatiu de titularitat pública que es defineix com una escola catalana, coeducadora, participativa, democràtica, plural, inclusiva, oberta a l'entorn i sostenible. Actualment (curs 2020/2021) l'escola compta amb dues línies de P4, 2n, 3r, 4t i 5è, i una línia de P3, P5, 1r i 6è. En total l'escola té dos-cents quaranta-tres alumnes i vint-i-un mestres.

3.3.1 PARTICIPANTS

Concretament, a la recerca hi han participat les mestres del segon cicle d'Educació Infantil de l'Escola Santa Maria d'Avià: cinc mestres.

Dins de l'equip docent del cicle, s'hi troben tres mestres que fa anys que es dediquen a la docència al segon cicle d'Educació Infantil (38, 35 i 20 anys de

docència impartits). Aquestes aporten a la resta del cicle experiència, maduresa, coherència, estabilitat, coneixement, domini ... Al contrari, també hi ha dues docents més joves (8 i 4 anys de docència impartida al cicle) que aporten al cicle innovació, dinamisme, noves metodologies... Hi ha una bona comunicació i cohesió dins del cicle.

S'ha decidit que a la recerca hi participen les cinc mestres d'Educació Infantil, per tal de poder estudiar la percepció docent sobre la didàctica de la història a l'Escola Santa Maria d'Avià en concret. Les participants de l'estudi tan sols són mestres d'aquesta escola, per tal que un cop extretes les conclusions, l'equip de mestres que forma part del cicle podrà reflexionar, conversar i debatre sobre els resultats obtinguts i, si s'escau, aplicar propostes per introduir la didàctica de la història a les aules. Cal destacar que també s'ha ofert l'oportunitat de participar en l'estudi la Tècnica d'Educació Infantil (TEI), tot i que finalment no hi ha participat.

3.4 DISSENY I PROCEDIMENT

3.4.1 FASES DEL PROCÉS

El disseny de la investigació segueix unes fases d'investigació definides per Latorre (2003). Així doncs, segons els processos d'investigació que estableix i diferencia aquest autor, per dur a terme l'anàlisi d'aquest estudi de cas, s'han seguit les següents fases: planificació, acció, observació i reflexió [figura 1].

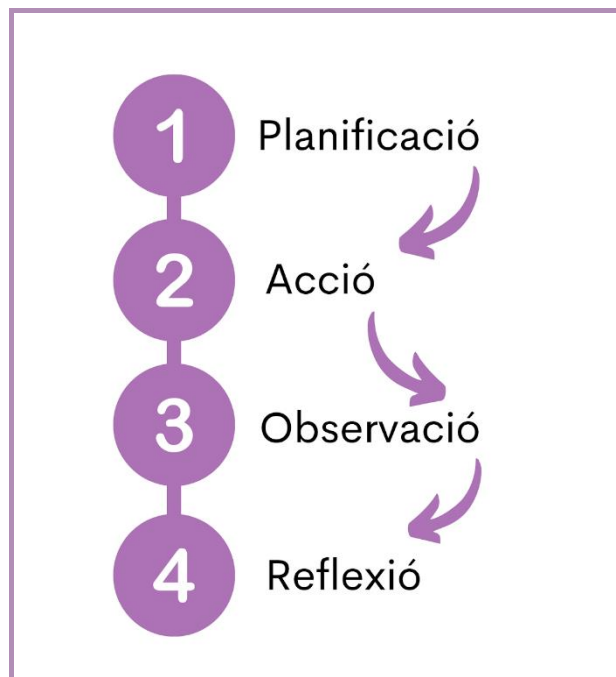

Figura 1. Fases de la investigació (adaptada Latorre (2003)). Font: elaboració pròpia.

- **Fase de planificació**

A la primera part de la recerca s'ha dissenyat i creat els instruments de recollida de dades, per tal de poder recollir informació per a respondre a la pregunta d'investigació, assolir l'objectiu i corroborar o refusar les hipòtesis plantejades a l'inici de la recerca. Els instruments de recollida de dades han estat dos: el formulari i l'entrevista.

Per una banda, el formulari s'ha elaborat, en part, per a la seva practicitat a l'hora de recollir les dades, ja que permeten recollir informació de forma ràpida, pràctica i visual. Per altra banda, l'entrevista s'ha elaborat amb la intenció d'aconseguir una argumentació a les diferents variables i ítems en forma de pregunta oberta.

Val a dir, que s'ha decidit elaborar aquests dos instruments de recollida de dades perquè són compatibles i es complementen. I és que el formulari ha permès recollir dades més quantitatives (tot i que també se n'han recollit algunes de qualitatives) i l'entrevista informacions purament qualitatives. Aquesta complementació ha permès que les dades recollides al llarg de la recerca siguin molt més completes.

La primera fase s'ha dut a terme entre dilluns 5 i el divendres 30 d'abril de 2021. S'han dedicat moltes hores a aquesta part, ja que és clau que l'instrument de recollida de dades estigui ben plantejat, dissenyat i elaborat per poder obtenir els resultats necessaris per desenvolupar la recerca i assolir els objectius plantejats.

- **Fase d'acció**

La fase d'acció d'aquesta recerca ha estat curta. Durant dues setmanes les mestres d'Educació Infantil de l'Escola Santa Maria d'Avià, han respost el formulari creat a la fase de planificació. Val a dir que, anteriorment, les mestres havien rebut el formulari via correu electrònic. També a la fase acció, ha estat el moment de dur a terme dues entrevistes.

Aquesta fase s'ha dut a terme entre el dilluns 3 i el dilluns 17 de maig de 2021. Les entrevistes s'han dut a terme dins del recinte escolar el dia 12 i 13 de maig de 2021 en hores no lectives, entre dos quarts d'una i dos quarts de dues del migdia (aproximadament). La finalitat de la fase acció, ha estat deixar que les mestres tinguin el temps suficient per respondre el qüestionari i que, a l'hora de fer-ho, ho facin en tranquil·litat i dedicació.

- **Fase d'observació**

A la segona part de la present investigació, ha estat el moment en què s'ha donat per finalitzat el termini per respondre el formulari. A més, s'ha recollit totes les dades aconseguides (a partir del formulari i de les dues entrevistes), s'han classificat, organitzat i analitzat breument. Totes les accions executades en aquesta fase ha estat del tot necessària per a la posterior reflexió i interpretació.

Aquesta fase ha transcorregut entre el dimarts 18 i dijous 20 de maig de 2021. Ha estat una fase breu on la finalitat ha estat observar les dades obtingudes a partir del formulari i les entrevistes de forma superficial i breu, per començar a observar quins han estat els resultats i poder estructurar la reflexió posterior.

- **Fase de reflexió**

Un cop recollides totes les evidències de la present recerca, tant les obtingudes a través de l'entrevista com del formulari, s'ha dut a terme una posada en comú per tal d'analitzar, valorar, interpretar i contrastar la informació.

A la fase de reflexió, també ha estat el moment en què s'han extret uns resultats, unes conclusions i on s'han contrastat els resultats obtinguts amb les idees dels referents teòrics. Tot plegat ha permès respondre a la pregunta d'investigació, corroborar o refusar les hipòtesis plantejades a l'inici, tot assolint l'objectiu de la recerca.

Sobre calendari, l'última fase ha tingut lloc entre el divendres 21 i el dijous 27 de maig de 2021. Ha tingut una durada de, gairebé, una setmana amb la finalitat de fer una bona anàlisi de les dades obtingudes per poder extreure unes conclusions de la recerca plantejada.

3.4.2 TÈCNIQUES DE RECOLLIDA D'INFORMACIÓ

Les tècniques de recollides de dades i informació utilitzades al llarg del present estudi, han estat del tot necessàries per observar, documentar i interpretar els diferents objectes d'estudi. En aquesta recerca, s'han utilitzat dues tècniques de recollida de dades: el formulari [vegeu taula 2] i l'entrevista [vegeu taula 3].

Tant el formulari com l'entrevista han estat dissenyats a partir de la pregunta d'investigació, l'objectiu i les hipòtesis que s'han plantejat a l'inici de la recerca, amb la finalitat de donar resposta a aquestes fites i interrogants. L'entrevista ha estat elaborada per fer-la a dues de les cinc mestres del segon cicle d'Educació Infantil de l'Escola Santa Maria d'Avià, mentre que el formulari hi han participat totes les mestres del cicle.

EL FORMULARI (Annex 1)

El qüestionari o formulari és una tècnica d'investigació i un instrument de recollida de dades que permet recollir informacions tant quantitatives com qualitatives (si són preguntes obertes). Tot i això, el formulari elaborat compta amb preguntes de resposta oberta (de justificació, argumentació, opinió...), respostes semitancades (escollir dins d'una escala gradual), i preguntes de resposta tancada (de resposta sí o no).

El formulari consta de les següents vuit seccions, on s'han recollit dades qualitatives i quantitatives:

1. Contextualització.

La primera secció del formulari és clau per conèixer i contextualitzar les docents participants en la recerca. És per aquest motiu que s'ha preguntat: l'edat, els estudis, la quantitat d'anys en què han impartit a l'etapa d'Educació Infantil (3-6) i, finalment, si han treballat mai la didàctica de la història en aquest cicle.

2. Experiències prèvies en la didàctica de la història.

Aquesta secció només s'adreça a les mestres que, prèviament, hagin treballat la didàctica de la història a les aules d'Educació Infantil. Ha servit per recollir dades i informació sobre quina ha estat la valoració de l'experiència, quins fets o èpoques històriques van treballar, a través de quina metodologia i quins recursos, quina actitud van mostrar els alumnes...

3. La importància de la història al segon cicle d'Educació Infantil.

En la tercera secció s'ha fet opinar i reflexionar els docents participants sobre la importància de treballar la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil. A partir de les preguntes formulades, s'ha conegut el valor que donen a l'ensenyament de la història, també si consideren (o no) que els infants d'Educació Infantil tenen capacitats per treballar continguts històrics, que aporta la didàctica de la història als nens i a les nenes, quins dels beneficis que

aporta l'ensenyament de la història consideren que són més importants pels infants d'Educació Infantil...

4. Didàctica de la història als infants d'entre tres i sis anys.

Aquesta secció s'ha creat amb la voluntat de conèixer quina és la percepció dels docents respecte a les capacitats dels infants d'entre tres i sis anys, per dur a terme propostes didàctiques relacionades amb l'ensenyament de la història. És per aquesta raó que s'ha preguntat: si creuen que es poden dur a terme propostes històriques al segon cicle d'Educació Infantil, si tenen capacitats per treballar la història, els cursos que és més adequat treballar-la...

5. Continguts històrics de la persona educadora.

La cinquena sessió s'ha elaborat amb l'objectiu de conèixer si una limitació podria ser el fet que les persones educadores tenen inseguretats respecte al seu coneixement de continguts i esdeveniments històrics. Així doncs, se'ls ha demanat sobre el grau d'inseguretats respecte a la història, la metodologia que van aprendre aquesta disciplina, la valoració que en fan d'aquest procés d'ensenyament-aprenentatges i si consideren que hi ha una relació entre els seus nivells de continguts històrics i la poca implementació a l'aula.

6. Els museus i els centres d'interpretació.

Una de les fonts de coneixement de la didàctica de la història són els museus o centres d'interpretació. Per aquesta simple raó, la sisena secció s'ha dissenyat amb l'objectiu de conèixer l'opinió que tenen els docents sobre aquests espais, la freqüència que acostumen a anar, la tipologia de museus més adequada per anar-hi amb infants, la relació que hi veuen en la didàctica de la història...

7. Adaptabilitat dels continguts històrics als infants d'Educació Infantil (3-6).

La setena secció s'ha elaborat per tal de saber com consideren els docents que cal adaptar la història als infants del segon cicle d'Educació Infantil, les estratègies metodològiques, adaptabilitat dels continguts, els recursos, les metodologies...

8. Formació docent en la didàctica de la història.

La penúltima secció del formulari s'ha formulat un seguit de preguntes per poder conèixer quin és el grau de formació en la didàctica de la història dels docents participants i així poder donar resposta a una de les preguntes d'investigació plantejades: "*Quina és la formació docent que reben i tenen els docents sobre l'ensenyament de la història?*". Les preguntes permeten conèixer si han rebut formació universitària sobre la didàctica de la història, la valoració que fan d'aquesta formació inicial, si han realitzat cursos, la seva opinió sobre l'oferta de cursos i tallers sobre la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil...

9. Els teus infants i la didàctica de la història.

L'última secció s'ha elaborat amb la finalitat de conèixer si els alumnes actuals dels participants tindran una actitud positiva vers l'ensenyament de la història, saber si les persones educadores s'animarien a treballar-ho amb la seva classe, quines temàtiques (fets o esdeveniments històrics) serien de l'interès dels alumnes...

Taula 2. Tècniques de recollida de dades: el formulari. Font: elaboració pròpia.

L'ENTREVISTA (Annex 2)

L'entrevista és una tècnica d'investigació i de recollida de dades qualitativa. Per complementar i aprofundir amb les dades recollides amb el formulari, s'ha decidit elaborar una entrevista que permet recollir informació qualitativa mentre s'estableix una conversa entorn de la temàtica (la didàctica de la història), compartir reflexions i debatre diferents aspectes.

L'entrevista dissenyada consta de quatre seccions:

1. Experiències prèvies: didàctica de la història i educació infantil.

En aquesta part de l'enquesta, s'han fet diverses preguntes a les dues mestres entrevistades amb la intenció de conèixer com han estat les experiències amb la didàctica de la història en cas de treballar-la mai a l'aula. Les preguntes han permès establir una conversa que ha permès conèixer la valoració que s'ha fet de les propostes didàctiques relacionades amb la història implementades a l'aula, així com la freqüència en què s'ha treballat.

2. Didàctica de la història i infants.

Un cop a s'ha conegut les experiències en aquesta disciplina al segon cicle d'Educació Infantil, l'entrevista té com a objectiu conèixer l'opinió de les participants respecte als que consideren que aporta aquesta didàctica als infants i, també, si és una tipologia de coneixement adequat pels nens i nenes d'aquest cicle (3-6).

3. Metodologia i didàctica de la història.

La tercera part de l'entrevista s'ha creat amb la intenció de conèixer l'opinió de les mestres participant respecte al fet de treballar la didàctica de la història a través de material manipulable, i la importància dels materials i els recursos en l'ensenyament de la història.

4. Barreres docents per la implementació de propostes didàctiques relacionades amb l'ensenyament de la història.

L'última part de l'entrevista té la finalitat de conversar sobre les barreres docents en el moment d'implementar propostes didàctiques relacionades amb l'ensenyament de la història. Es tracten de vuit preguntes totes elles relacionades amb limitacions, barreres o mancances citades per diferents referents teòrics.

Taula 3. Tècniques de recollida de dades: l'entrevista. Font: elaboració pròpia.

3.4.3 ANÀLISI DE LES DADES

Els resultats obtinguts gràcies a les dues tècniques de recollida de dades (formulari i entrevista), han estat analitzats a partir d'un mètode qualitatiu i quantitatiu. En tractar-se d'una recerca amb una mostra molt reduïda, s'han analitzat les dades de forma deductiva tenint en compte les següents variables.

EXPERIÈNCIA DOCENT EN LA DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA (3-6)

Per tal de conèixer quina és la trajectòria de les mestres participants en la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil, s'ha estudiat les experiències prèvies viscudes tenint en compte: la metodologia emprada, els recursos utilitzats, la valoració de les experiències, les temàtiques treballades i les actituds que van mostrar els infants respecte a les propostes didàctiques utilitzades. També s'ha volgut identificar el curs en què es va treballar la didàctica de la història i, a més, valorar si en un altre curs del cicle hauria estat més o menys exitós.

PERCEPCIÓ DOCENT RESPECTE AL VALOR DONAT A LA DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA

Amb la intenció d'identificar, conèixer i analitzar la percepció docent que tenen les participants respecte a la importància i valor que se li dona a la didàctica

de la història al segon cicle d'Educació Infantil, s'ha estudiat si consideren que és adequat treballar-la o no, el que creuen que pot aportar aquesta disciplina als infants, el nivell d'importància que li donen a la didàctica de la història de forma justificada, la valoració dels beneficis que pot oferir aquesta didàctica, etc.

CONEIXEMENT DE LES LIMITACIONS I BARRERES DE LA DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA

La variable té com a finalitat identificar, conèixer i analitzar aquelles barreres o limitacions que provoquen que hi hagi poca presència de la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil. Per aconseguir-ho es tindran en compte les aportacions realitzades a partir dels referents teòrics per tal de contraposar-les amb la percepció de les mestres d'Educació Infantil participants. S'analitzaran les barreres i limitacions des d'un punt de vista de:

- Capacitats dels infants: observar si les mestres consideren o no que els infants - d'entre tres i sis anys - tenen les suficients capacitats per treballar continguts històrics.
- Els continguts històrics de la persona educadora: analitzar si el fet que els docents tinguin inseguretats pot provocar una limitació en el moment de portar la didàctica de la història a les aules, així com conèixer com ha estat la seva experiència metodològica i si consideren que té una relació en el fet que hi hagi poca presència d'aquesta disciplina a les seves classes.
- La percepció que tenen sobre els museus i els centres d'interpretació: quina valoració en fan, si els entén com espai educatiu, si coneixen l'oferta que se'ls ofereix, quina tipologia de museus coneixeran més adequada pels infants, etc.

- L'adaptabilitat dels continguts històrics als infants (3-6): observar i valorar com consideren que cal adaptar els continguts històrics als nens i les nenes del segon cicle d'Educació Infantil (en cas que considerin que és possible).
- La formació docent: identificar si una possible barrera per les quals no s'aplica la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil és el fet que les mestres han rebut poca formació respecte a aquesta didàctica. Aquesta variable té com a fita conèixer la formació inicial rebuda i, també, els cursos realitzats.

EL FUTUR DE LA DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA

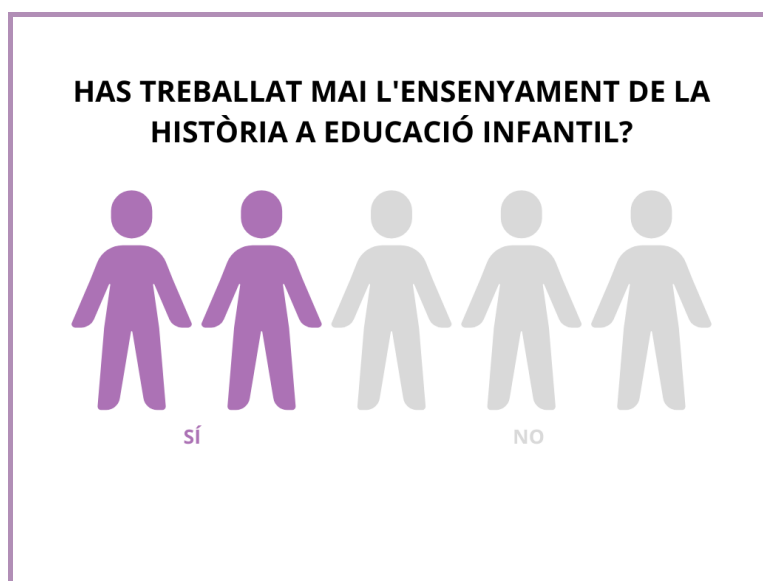
Aquesta variable està plenament relacionada en saber quin és el grau d'intenció de dur propostes didàctiques relacionades en l'ensenyament de la història al segon cicle d'Educació Infantil per part de les docents participants. També, saber quin seria l'impacte de dur a terme propostes didàctiques relacionades en la didàctica de la història, en cadascuna de les aules que es troba cada mestra participant (interès, motivació i curiositat dels infants, temàtiques a treballar...). Per altra banda, conèixer la intencionalitat dels docents en implementar propostes didàctiques relacionades amb aquesta disciplina identificant si s'animarien a aplicar-ne a l'aula o ve si els hi agradaria formar-se.

Taula 4. Variables estudiades a la recerca. Font: elaboració pròpia.

4. RESULTATS

En el present apartat s'exposaran els resultats, de forma clara i visual, obtinguts al llarg del treball de camp que s'ha dut a terme. Els resultats ens permetran respondre a la pregunta d'investigació plantejada a l'inici de la recerca, i es presentaran tenint en compte les variables estudiades.

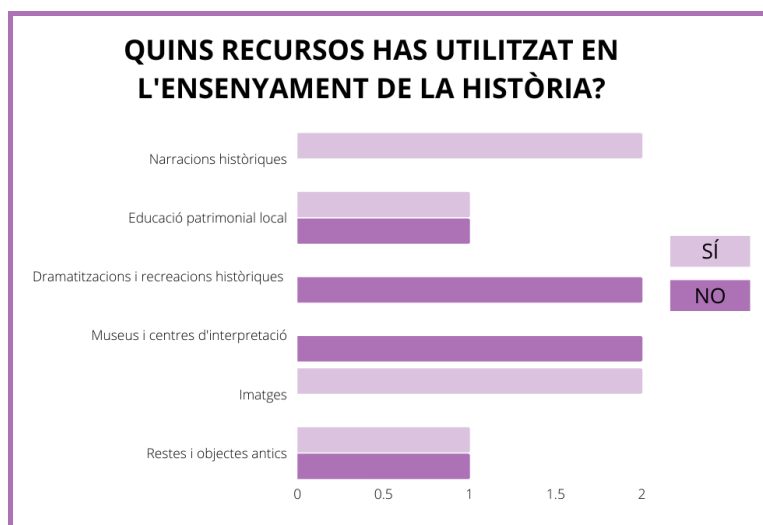
De les cinc mestres participants, tan sols dues havien treballat prèviament la didàctica de la història a les aules d'Educació Infantil al llarg de la seva trajectòria professional [vegeu gràfic 1]. Totes dues consisteixen que ho havien aplicat a l'aula amb la metodologia activa de l'aprenentatge basat en projectes (ABP) i que no van dur a terme activitats fora de l'aula (tallers o sortides a museus o centres d'interpretació).

Gràfic 1. Resposta de les mestres a la pregunta: Has treballat mai l'ensenyament de la història a Educació Infantil? Font: pròpia.

Les dues consideren que les experiències relacionades en la didàctica de la història no van ser exitoses, i valoren l'experiència com a "bona però insuficient" o "bona, però no es pot allargar massa, perquè els costa entendre-ho i perden l'interès". Tot i això, coincideixen que les actituds que van mostrar els infants va ser, sobretot, de curiositat.

A més, els recursos i materials més utilitzats al llarg d'aquestes experiències, tal com ens mostra el gràfic 2, són les narracions històriques i el fet de treballar la història a partir d'imatges. Les temàtiques històriques treballades al llarg d'aquestes experiències (a través de l'aprenentatge basat en projectes) són: els castells, arqueologia, fris cronològic, les piràmides d'Egipte, els dinosaures, els contes tradicionals, etc.

Gràfic 2. Resposta de les mestres a la pregunta: Quins recursos has utilitzat en l'ensenyament de la història?
Font: pròpia.

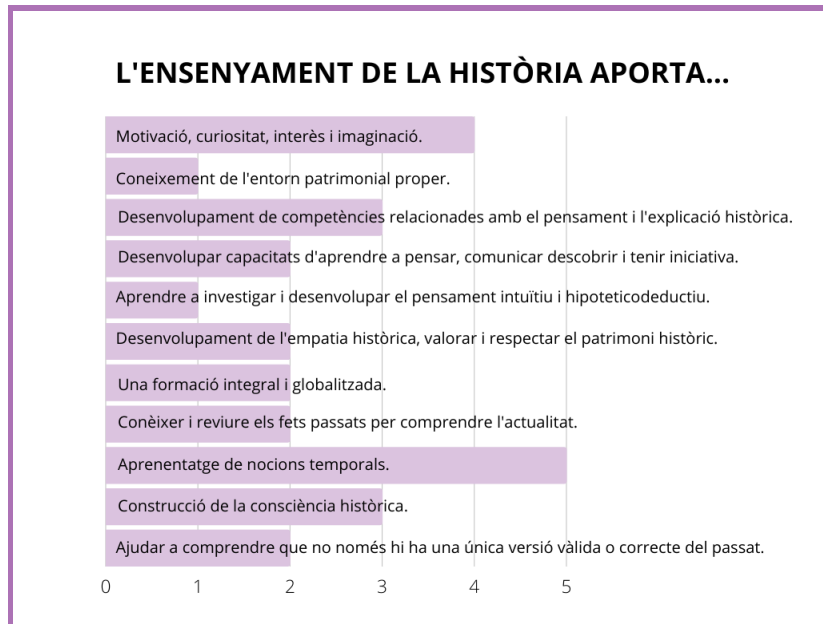
Així doncs, bona part de les mestres no havien treballat mai la didàctica de la història a l'aula. Tot i això, i tal com mostra el gràfic 3, un 60% de les participants considera que és molt important treballar la didàctica de la història a l'etapa d'Educació Infantil (3-6). En contraposició, però, trobem una mestra que considera que és poc important, i ho argumenta dient que "els nens necessiten manipular i són molt concrets".

Gràfic 3. Resposta de les mestres a la pregunta: Creus que és important treballar l'ensenyament de la història al segon cicle d'Educació Infantil? Font: pròpia.

Les persones educadores que consideren que és important treballar la didàctica de la història en aquest cicle (3-6) ho justifiquen en base a: a) argumentacions vinculades a l'adaptació de la tasca al nivell dels estudiants, presentar-la d'una forma lògica i entenedora per poder anar desenvolupant-la de forma progressiva. Com a exemple el fragment següent: *"És interessant fer un petit tast de la història que s'ampliarà al futur, per tant crec que és important treballar la història amb els infants, adaptada, al seu nivell."*; b) un treball multidimensional i transversal de les mateixes, així com incidir en les nocions de temporalitat. Com a exemples els fragments següents: *"Perquè com qualsevol altre tema ens permet treballar totes les àrees. I es van fent una idea dels canvis amb el pas del temps."* i *"S'ha de tocar una mica tot a part que aprenen nocions temporals."*; c) la importància d'incidir en edats primerenques cap a aprenentatges significatius que perdurin en un futur. A tall d'exemple: *"Crec que tal com diu la frase: «el saber no ocupa lloc». Tot és important de treballar i a les primeres edats és quan els infants retenen més."*

Tal com indica el gràfic 4, les mestres consideren que l'ensenyament de la història, sobretot, aporta als infants l'aprenentatge de nocions temporals, però també consideren que els nens i les nenes tenen una curiositat natural sobre el passat, entre d'altres. Una de les mestres entrevistades, consideren que la didàctica de la història aporta *"les primeres nocions temporals, adonar-se que el món va canviant i descobrir com havien estat les coses anteriorment"*.

Gràfic 4. Resposta de les mestres a la pregunta: Què aporta l'ensenyament de la història? Font: pròpia.

Tot i això, el 80% de les mestres participants consideren que la didàctica de la història té limitacions i barreres a l'hora d'aplicar-ho a les aules d'Educació Infantil (3-6).

Les mestres participants es posicionen en contra de la següent afirmació: *No es poden dur a terme propostes didàctiques relacionades amb la didàctica de la història a cursos anteriors a tercer de primària* [gràfic 5], i consideren que els nens i les nenes del cicle (3-6) poden treballar la didàctica de la història a l'aula [gràfic 6].

Gràfic 5. Resposta de les mestres a l'afirmació: "No es poden dur a terme propostes didàctiques relacionades amb la didàctica de la història a cursos inferiors a tercer de primària". Font: pròpia.

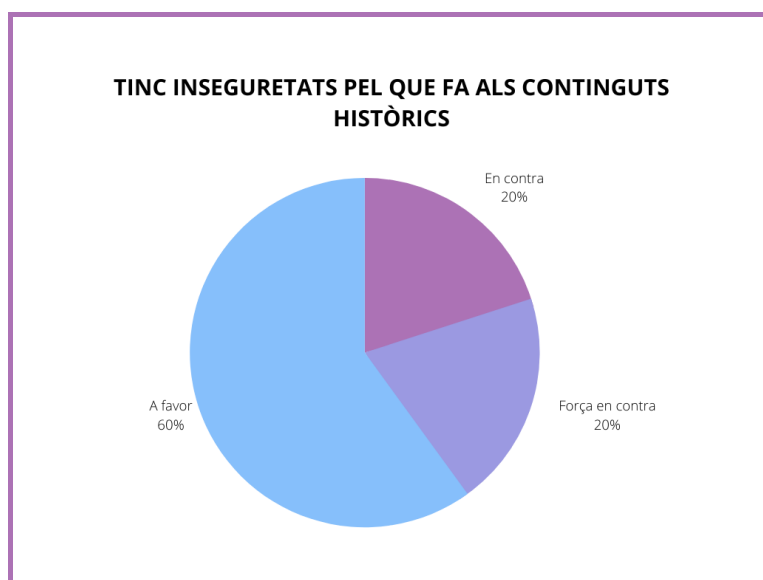
Gràfic 6. Resposta de les mestres a: "Considero que els nens i les nenes (3-6) poden treballar continguts històrics". Font: pròpia.

El 80% de les persones educadores participants consideren que els nens i les nenes tenen capacitats per adquirir continguts històrics. Creuen que aquestes capacitats estan relacionades amb les nocions temporals, però, la majoria de mestres consideren que "els infants tenen moltes i diverses capacitats per a desenvolupar, tan sols es tracta que les mestres les treballem".

Cal destacar que la mestra que considera que els nens i les nenes no tenen capacitats per aprendre història a edats primerenques ho justifica dient que "*els hi manca abstracció*".

Les mestres entrevistades opinen que ensenyar història als nens i a les nenes d'Educació Infantil és oferir-los una tipologia de coneixement que tindrà utilitat a les seves vides i, a tall d'exemple, una participant ho justifica dient que "*és molt interessant conèixer les nostres arrels i poder fer xarxa de coneixements amb la resta d'aprenentatges*".

Tal com exposava Sellés (2010), els docents tenen una inseguretats a l'hora de treballar continguts històrics, ja que tenen pocs coneixements d'aquesta disciplina. Com indica el gràfic 7, el 60% de les mestres senten inseguretats pel que fa als continguts històrics i, el 40% restant, consideren que se senten segurs en aquesta tipologia de coneixements. Les mestres participants van aprendre història a partir dels llibres de text i la memorització, sense manipular o descobrir a partir de documents, fotografies o objectes del passat.

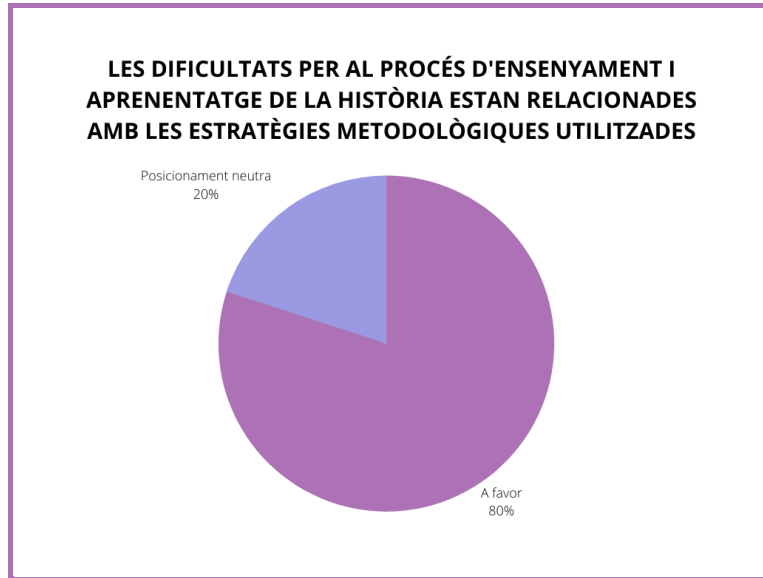
Gràfic 7. Resposta de les mestres a l'afirmació: "Personalment tinc inseguretats pel que fa als continguts històrics". Font: pròpia.

El 60% de les mestres d'Educació Infantil creuen que no hi ha cap mena de relació entre la seva experiència acadèmica amb la història i el fet que hi hagi poca

presència d'aquesta disciplina a les seves aules, ho justifiquen d'acord amb: a) raonant que elles han après bona part de les disciplines de forma memorística a través d'una metodologia tradicional i, aquest fet, faria que no treballassin bona part de les disciplines a l'aula. Per exemple, el següent fragment: "*Jo vaig aprendre-ho tot de forma memorística i, com a conseqüència, no treballaria cap matèria curricular a l'aula*"; b) argumentat que no hauria de tenir cap mena de relació, ja que una tasca de les persones educadores és aprendre, descobrir i aplicar metodologies que permetin difondre el coneixement de diferents matèries als nens i a les nenes del cicle (3-6). Com a exemple el següent fragment: "*Al llarg dels anys he descobert bones maneres per apropar el coneixement de la història així com d'altres temes, que a mi se'm van ensenyar teòricament*"; i c) considerant que no existeix una relació entre l'experiència personal viscuda amb la didàctica de la història i l'aplicació a les aules d'Educació Infantil, sinó que hi ha una no-formació en aquest camp i una prioritització en altres matèries curriculars. A tall d'exemple: "*En el meu cas la història m'agrada molt, però a infantil mai ha estat una prioritat, millor dit no ho era, i per tant per deformació sempre hem prioritzat llengua, mates i coneixement de l'entorn*".

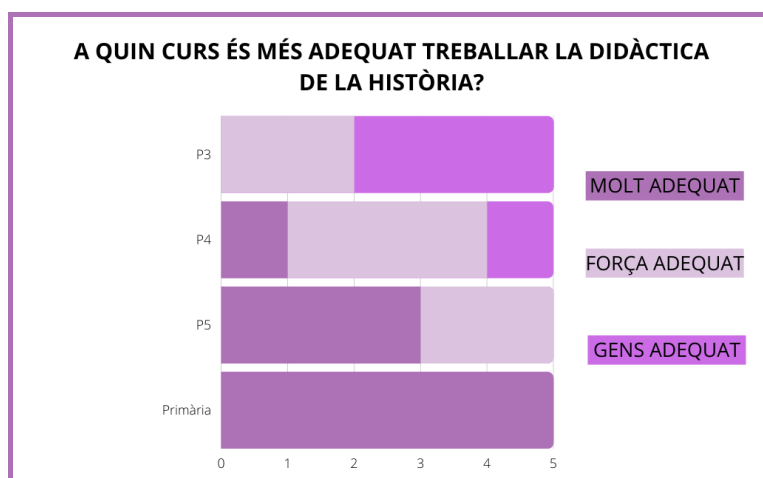
En canvi, el 40% restant considera que sí que hi ha una relació i, per exemple, una mestra ho augmenta dient que "*tinc claríssim que la meva experiència poc enriquidora com a alumne fa que la direcció dels projectes sigui una altra, i les preguntes o reptes per motivar-los no facin referència a la història gairebé mai*".

Tal com s'indica al gràfic 8, el 80% de les mestres participants estan d'acord que les dificultats per al procés d'ensenyament i aprenentatge de la història estan relacionades amb les estratègies metodològiques utilitzades i no pas amb les capacitats dels nens i les nenes (3-6). Tal com argumenta una de les mestres entrevistades, "*l'eina clau per a treballar la didàctica de la història a Educació Infantil, fa referència a una bona elecció de material i de la metodologia escaient*".

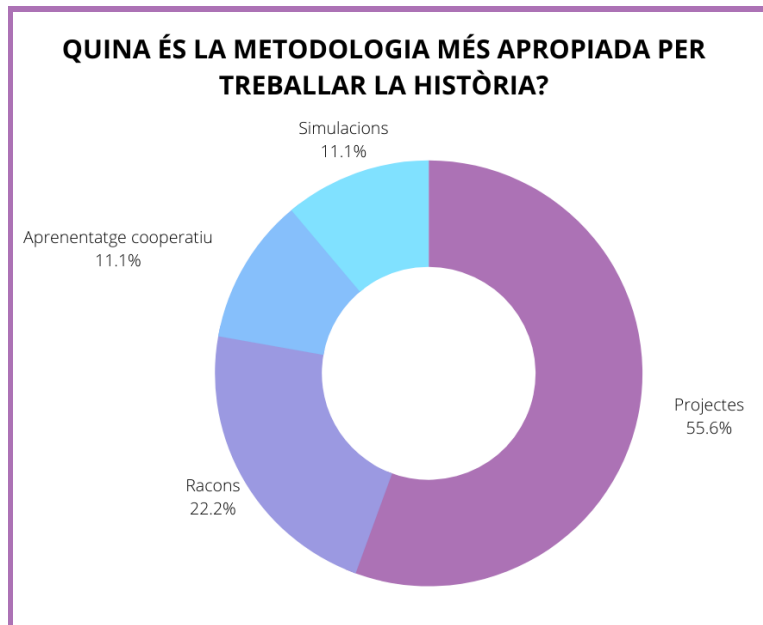
Gràfic 8. Resposta de les mestres a l'afirmació: "Les dificultats per al procés d'ensenyament i aprenentatge de la història, estan molt més relacionades amb les estratègies metodològiques". Font: pròpia.

Per començar, les persones educadores, tal com mostra el gràfic 9, consideren que és poc adequat treballar la didàctica de la història a P3 i P4. En canvi, consideren que és més adequat treballar-ho a P5, i totalment aplicable a l'etapa d'Educació Primària. Tot i això, el 100% de les docents consideren que cal adaptar la didàctica de la història als infants d'aquest cicle, i algunes mestres afirmen que els infants "tenen les capacitats suficients per aprendre continguts històrics sempre que s'expliquen o es proposin de manera adequada". Per tant, cal centrar-nos en la metodologia.

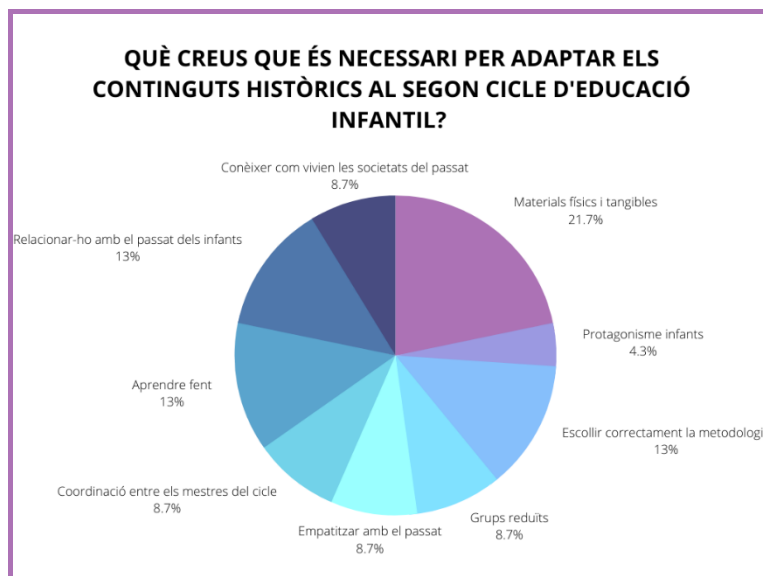

Gràfic 9. Resposta de les mestres a la pregunta: "Digues si treballar la didàctica de la història als següents cursos Educació Infantil és: molt adequat, força adequat o gens adequat". Font: pròpia.

Les mestres consideren que la metodologia més apropiada per treballar l'ensenyament de la història són els projectes, seguida del treball per racons [gràfic 10]. Pensen que per fer una bona adaptació metodològica cal que a l'aula hi hagi materials físics i tangibles, que els infants aprenguin fent o que es treballi la història a partir de temàtiques relacionades amb el passat dels infants, entre molts d'altres [gràfic 11].

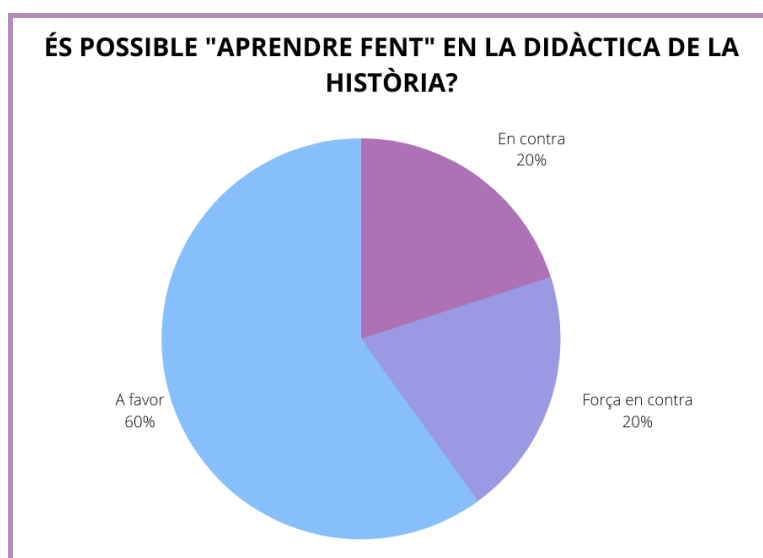

Gràfic 10. Resposta de les mestres a la pregunta: "Quina consideres que és la metodologia més apropiada per treballar la didàctica de la història a les aules d'Educació Infantil?". Font: pròpia.

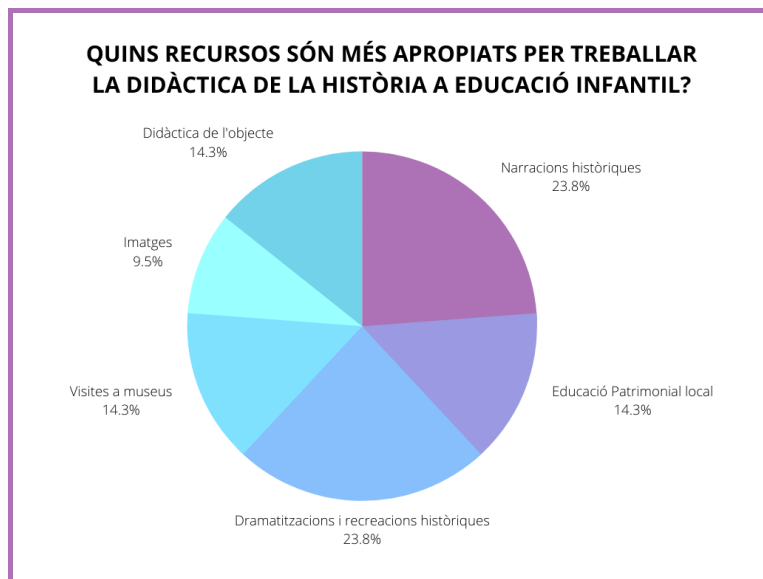
Gràfic 11. Resposta de les mestres a la pregunta: "Què creus que és necessari per adaptar els continguts històrics al segon cicle d'Educació Infantil?". Font: pròpia.

Les mestres d'Educació Infantil participants, consideren que en aquestes edats els nens i les nenes aprenent fent (experimentant, manipulant, explorant...). Tal com indica el gràfic 12, el 60% de les mestres creuen que l'ensenyament de la història permet treballar-se "fent", mentre que les dues persones educadores restants (40%) pensen que és complicat per la impossibilitat de reproduir fets històrics. A més, una de les mestres entrevistades afegeix que "*manipulant i tocant és com aprenen els infants, juntament fent-los raonar, explicar i aportar informació. Un cas clar és amb els ninos de Playmobil i una joguina que puguin construir castells i així treballem una mica l'Edat Mitjana. La Prehistòria també els agrada molt a través de les eines que utilitzaven i jugar a fer de paleontòlegs*".

Gràfic 12. Resposta de les mestres a la pregunta: "És possible aprendre història "fent"?". Font: pròpia.

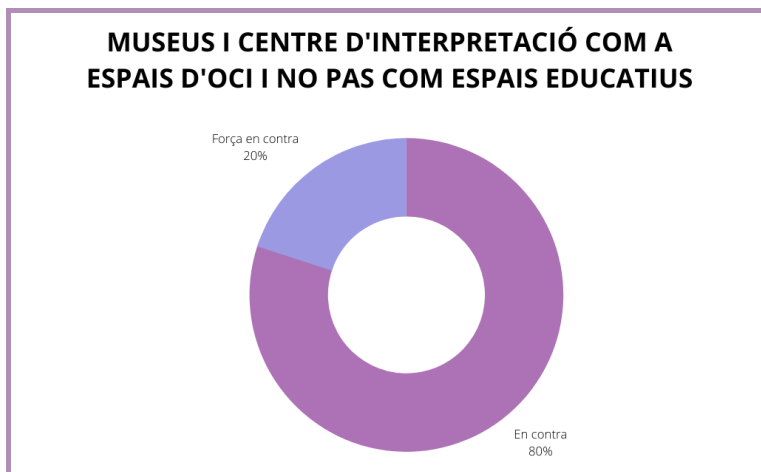
Tal com es mostra al gràfic 13, els recursos més apropiats per treballar la didàctica de la història a Educació Infantil (3-6) són, segons les mestres participants, les narracions històriques i les dramatitzacions o recreacions històriques. Tot i els recursos expressats al gràfic, algunes de les mestres participants consideren que altres bons recursos són les joguines, les construccions, la música clàssica, els recursos TIC, etc.

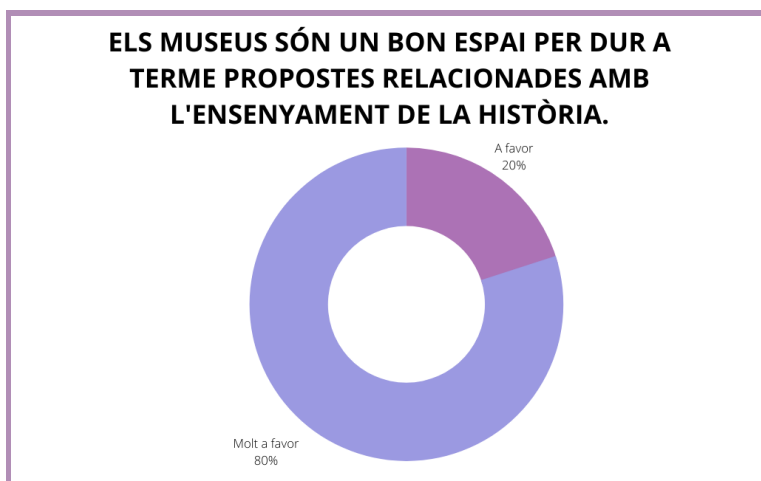
Gràfic 13. Resposta de les mestres a la pregunta: "Digues si els següents recursos són apropiats per treballar la didàctica de la història a Educació Infantil". Font: pròpia.

El 60% de les mestres d'Educació Infantil participants, no s'ha posicionat respecte al fet que els hi manca la creativitat a l'hora de dur a terme propostes didàctiques relacionades amb la història. El 40% restant, es posicionen als dos extrems (una docent considera que no li manca gens la creativitat, mentre que l'altre docent considera que sí que li manca).

Un dels espais valuosos per aprendre continguts relacionats en la didàctica de la història són els museus i els centres d'interpretació. Les docents participants consideren que aquests espais no són espais d'oci sinó que els entenen com a espais educatius [gràfic 14] i que, per tant, consideren que són un bon espai per dur a terme propostes relacionades amb l'ensenyament de la història [gràfic 15].

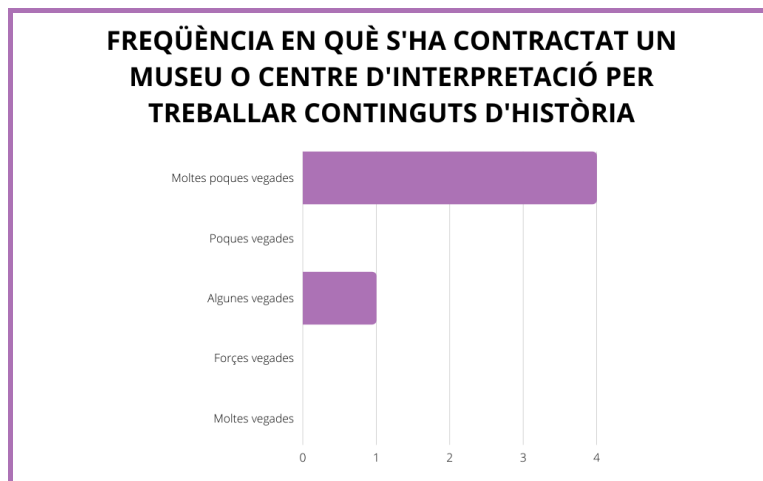

Gràfic 14. Resposta de les mestres a l'afirmació: "Veig els museus (d'història, arqueologia...) com un espai d'oci i no pas com un espai educatiu". Font: pròpia.

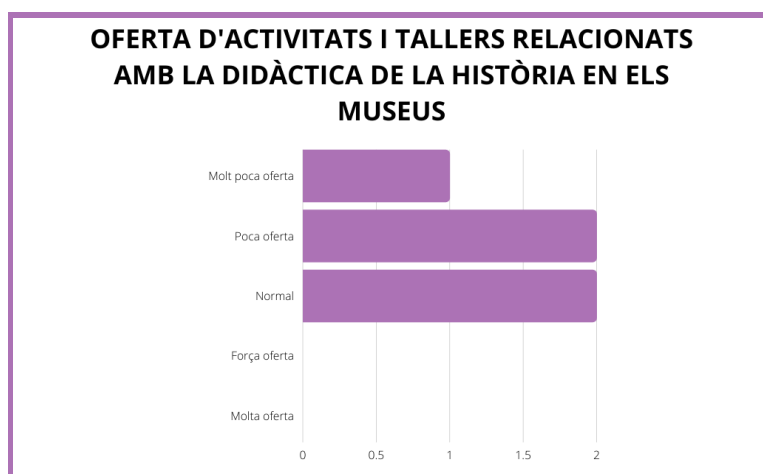

Gràfic 15. Resposta de les mestres a l'afirmació: "Considero que els museus o centres d'interpretació són un bon espai per dur a terme propostes relacionades amb l'ensenyament de la història". Font: pròpia.

Tot i això, tal com s'observa al gràfic 16, el 80% de les mestres participants consideren que al llarg de la seva trajectòria han visitat en molt poca freqüència els museu o centres d'interpretació (relacionats en la història) i, a més, pensen que hi ha poca oferta d'activitats i tallers adreçats a nens i nenes d'entre tres i sis anys [gràfic 17].

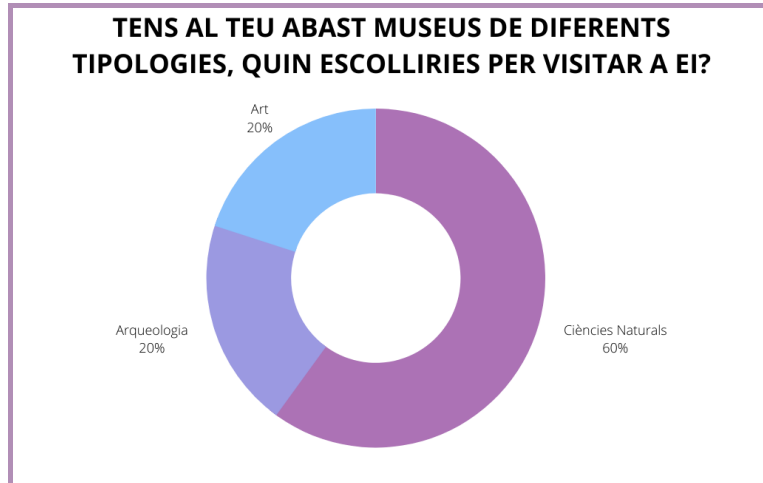

Gràfic 16. Resposta de les mestres a la pregunta: "Contempla la teva trajectòria professional, amb quina freqüència consideres que has contractat un museu o centre d'interpretació per treballar continguts de la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil". Font: pròpia.

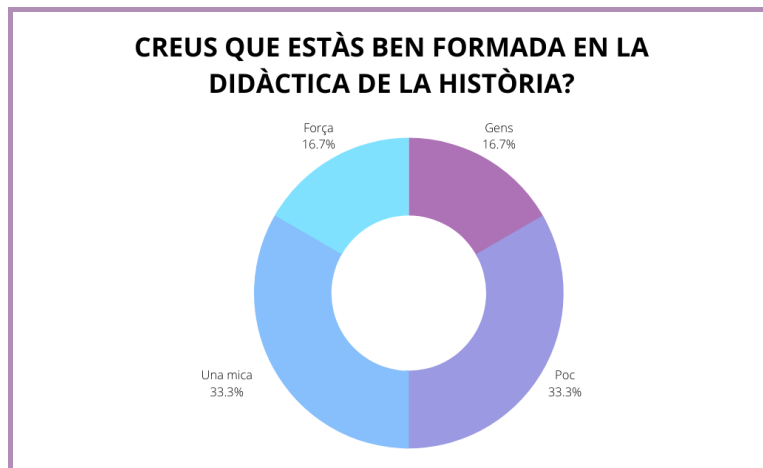
Gràfic 17. Resposta de les mestres a l'afirmació: "Hi ha poca oferta d'activitats i tallers relacionats amb la didàctica de la història en els museus o centres d'interpretació per a infants que es troben a l'etapa d'Educació Infantil". Font: pròpia.

Cal destacar, que les mestres d'Educació Infantil, si poden escollir entre diferents tipologies de museus (història, ciències naturals, arts, arqueologia, religions i cultures), consideren que els més adequats pels infants són els de ciències naturals [gràfic 18]. A més, cal afegir que el 60% de les mestres participants són plenament conscients de quina és l'oferta de museus i centre d'interpretació de l'entorn proper a l'escola, mentre que el 40% restant es considera poc informada.

Gràfic 18. Resposta de les mestres a la pregunta: "Tens al teu abast diferents tipologies de museus i centres d'interpretació. Quina escolliries per anar amb infants d'Educació Infantil?". Font: pròpia.

Pel que fa a la formació docent en didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil, les participants han respost, tal com s'observa al gràfic 19, que es consideren poc ben formades. A més, tal com indica el gràfic 20, el 40% de les mestres no han estat formades en aquesta disciplina en la seva formació inicial (universitat) i les que han estat formades consideren que es va treballar de forma molt superficial.

Gràfic 19. Resposta de les mestres a la pregunta: "Creus que estàs ben formada en la didàctica de la història?". Font: pròpia.

Gràfic 20. Resposta de les mestres a la pregunta: "A la universitat vas estudiar / treballar com ensenyar història als infants?". Font: pròpia.

Seguint amb la formació docent, el gràfic 21 ens indica que el 100% de les participants afirmen que mai han realitzat un curs o taller per formar-se en la didàctica de la història i, a més, creuen que l'oferta d'aquesta tipologia de cursos és molt escassa [gràfic 22]. Una de les mestres entrevistades argumenta aquesta falta de formació dient que: "*hi hauria d'haver més oferta, i jo i la majoria de mestres ens hauríem de formar, ja que si no anem molt perduts i com a conseqüència no apropem i treballem la història a la nostra quitxalla*".

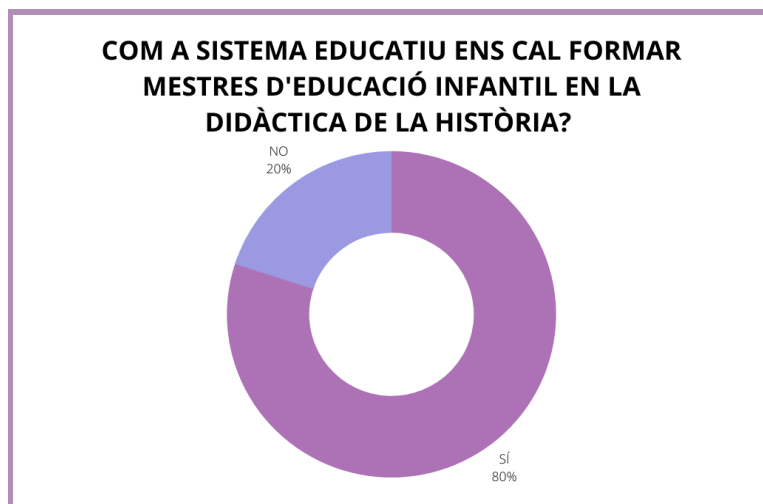

Gràfic 21. Resposta de les mestres a la pregunta: "Després d'obtenir el títol, has realitzat algun curs o taller relacionat amb l'ensenyament de la història al segon cicle d'Educació Infantil?". Font: pròpia.

Gràfic 22. Resposta de les mestres a la pregunta: "Creus que l'oferta de cursos relacionada amb la didàctica de la història a l'etapa d'educació infantil és...". Font: pròpia.

Per tant, part de les persones educadores participants (80%), tal com es veu al gràfic 23, opinen que com a sistema educatiu ens cal formar mestres d'Educació Infantil en la didàctica de la història.

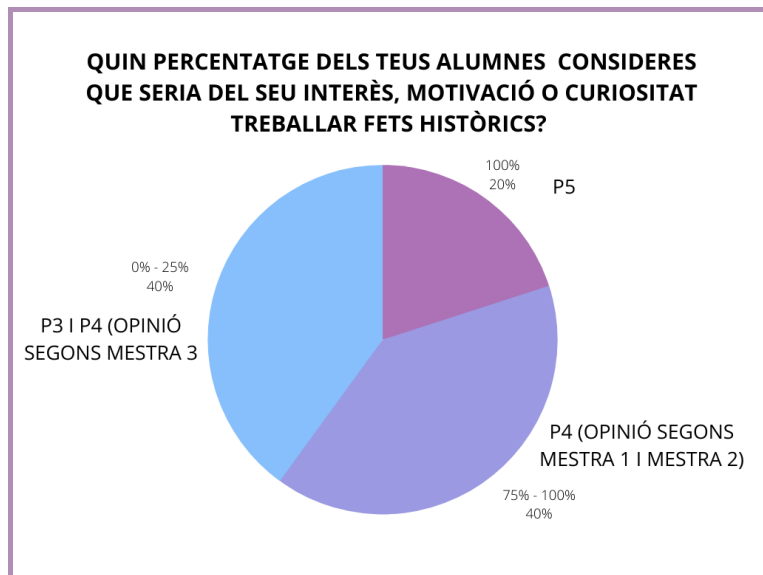
Gràfic 23. Resposta de les mestres a la pregunta: "Creus que com a sistema educatiu ens cal formar mestres d'Educació Infantil en la didàctica de la història?". Font: pròpia.

Un 60% de les docents els hi agradaria formar-se en aquesta disciplina [gràfic 24].

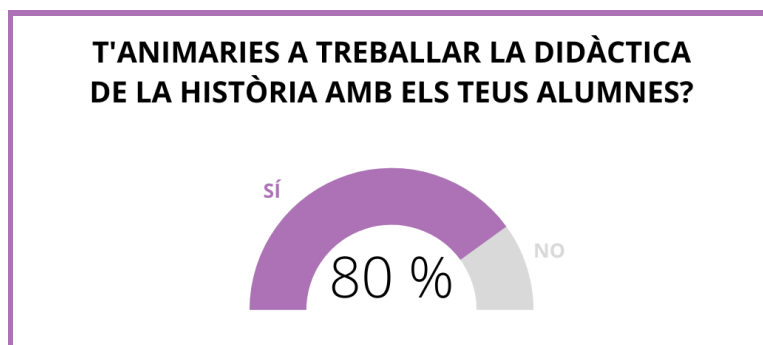
Gràfic 24. Resposta de les mestres a la pregunta: "T'interessaria formar-te per ensenyar didàctica de la història a l'etapa d'Educació Infantil?". Font: pròpia.

Una dada important a mostrar, és el percentatge d'alumnes de cadascuna de les aules de les mestres participants que consideren que treballar la didàctica de la història seria del seu interès, motivació o curiositat. Els resultats obtinguts, veure gràfic 25, ens mostra que els cursos més adequats per treballar la didàctica de la història, és P4 i P5.

Gràfic 25. Resposta de les mestres a la pregunta: "Quin percentatge dels teus alumnes actuals consideres que seria del seu interès, motivació o curiositat treballar fets o èpoques històriques?". Font: pròpia.

Tot i això, tan sols el 80% de les mestres participants s'animen a dur propostes didàctiques relacionades amb la didàctica de la història al segon cicle d'educació infantil [gràfic 26]. Els temes que creuen que podria interessar més als nens i a les nenes són: "l'edat mitjana" i "el dia a dia dels nostres avis". Una altra docent considera que el tema ha de sortir del seu interès intentant buscar que siguin temes molt propers a ells.

Gràfic 26. Resposta de les mestres a la pregunta: "T'animaries a treballar la didàctica de la història amb els teus alumnes actuals?". Font: pròpia.

5. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

La finalitat de l'estudi ha estat identificar la percepció que tenen els docents sobre la importància que donen a la didàctica de la història, per identificar les barreres o limitacions per les quals hi ha poca presència de l'ensenyament de la història a les aules d'Educació Infantil (3-6).

L'estudi ha permès refusar la primera hipòtesi plantejada als inicis de la recerca, que deia que les mestres d'Educació Infantil (3-6) no treballen la didàctica de la història a l'aula, perquè consideren que els infants en qüestió no tenen capacitats per fer-ho.

Els resultats han demostrat que bona part de les mestres participants (el 80%) consideren que és possible treballar continguts històrics en nens i nenes d'entre tres i sis anys. Per tant, les docents refusen la teoria piagetiana, on Piaget (1978) deia que no era aconsellable treballar la història a edats primerenques, ja que, segon ell, els infants no tenen unes capacitats desenvolupades per adquirir aquesta tipologia de coneixement.

Les mestres també creuen que es pot aplicar la didàctica de la història a cursos inferiors a tercer de primària. Això indica que les dades obtingudes contradiuen el que deien Pérez et al. (2008), en què consideraven que una de les barreres per les quals no es duia a terme propostes didàctiques relacionades amb la història, era a causa que les mestres no accepten que es treballés la didàctica de la història a cursos inferior a tercer de primària.

Així doncs, les mestres participants consideren que els infants tenen les capacitats suficients per aprendre didàctica de la història i que, només cal, que els docents les treballin a l'aula per tal que puguin desenvolupar-les.

Cal destacar que hi ha una docent que creu que els infants d'entre tres i sis anys tenen poques capacitats per treballar la didàctica de la història i, coincideix amb Prats i Santacana (1998), que deien que aprendre història implica un domini del coneixement abstracte i, segon la docent, en aquestes edats primerenques els nens i a les nenes els hi manca l'abstracció.

A més, les mestres participants consideren que la didàctica de la història el què aporta als infants, sobretot, i tal com deia Cuenca (2008), és l'aprenentatge sobre les nocions temporals. Ara bé, també consideren que els aporta un desenvolupament d'aquesta curiositat natural que tenen els nens i les nenes d'entre tres i sis anys, com citaven Bardavio et al. (2012-2013).

A diferència de les aportacions fetes per Santacana i Serrat (2002) i Escribano et al. (2014), les mestres els costa imaginar que els infants puguin comprendre l'actualitat a partir de la història, o que la didàctica de la història permeti els nens i a les nenes desenvolupar el pensament intuïtiu i hipoteticodeductiu tal com deien Mendioroz i Erce (2020) i Bardavio et al. (2012-2013).

Les mestres d'Educació Infantil de l'Escola Santa Maria d'Avià, es consideren poc formades en la didàctica de la història. Només el 40% de les mestres ho han treballat en la seva formació inicial (universitat) i, afirmen, que van formar-se molt superficialment. A més, totes les mestres participants asseguren que mai han realitzat cursos o tallers sobre la didàctica de la història i que, consideren, que l'oferta de cursos complementaris i de formació permanent són molt escassa.

Tal com deien Casanova et al. (2018), les persones educadores tenen una gran falta de formació en la didàctica de la història que fa que se sentin insegures a l'hora d'aplicar propostes didàctiques relacionades amb l'ensenyament de la història. Per tant, les dades obtingudes en aquesta recerca confirmen l'aportació que van fer aquests autors.

Tot i això, bona part de les mestres consideren que és del tot necessari que com a sistema educatiu es formin les persones educadores en la didàctica de la història i, a més, el 60% de les mestres participants asseguruen que els interessaria formar-se en aquesta didàctica.

Així doncs, cal corroborar la segona hipòtesis plantejada, en què deia que les mestres del segon cicle d'Educació Infantil no plantegen propostes didàctiques relacionades amb l'ensenyament de la història a les aules per falta de formació, que resulta ser molt escassa tant en la formació inicial (a la universitat) com en l'oferta complementària (en cursos, tallers, escoltes d'estiu, etc.).

Bona part de les mestres d'Educació Infantil de l'Escola Santa Maria d'Avià, tenen del tot clar, tal com deien Pérez et al. (2008), que les dificultats en el procés d'ensenyament i aprenentatge de la història estan més relacionades amb les estratègies metodològiques utilitzades que no pas amb els conceptes històrics, les capacitats cognitives i l'edat dels infants.

Les docents participants consideren que per treballar la didàctica de la història és més adequat fer-ho a partir de la metodologia d'aprenentatge basat en projectes (ABP), tal com citaven Casanova et al. (2018), Miralles i Rivero (2021), i Puig (2017).

A més, i coincidint amb les aportacions de Cuenca (2008), les mestres d'Educació Infantil (3-6) pensen que cal adaptar les propostes didàctiques relacionades amb la història tot fent ús de materials físics i tangibles, que permeti l'exploració, la manipulació, l'experimentació, etcètera. També creuen que per fer una bona adaptabilitat de continguts històrics, cal treballar a partir de temàtiques relacionades

amb el passat dels infants, per aconseguir que els alumnes generin un aprenentatge significatiu (Miralles i Rivero, 2012).

Cal ressaltar la importància que donen les mestres participants en el fet d'*aprendre fent* a l'etapa d'Educació Infantil. El 60% de les mestres consideren que és possible "*aprendre fent*" en la didàctica de la història. Per tant les docents es contradueixen a les argumentacions de Prats i Santacana (1998), que deien que una barrera era la impossibilitat de reproduir fets concrets del passat i, per tant, aprendre fent. Així doncs, les mestres participant, d'acord amb el que explicaven Mendioroz i Erce (2020), pensen que la didàctica de la història permet aprendre fent (és a dir, a partir de la manipulació, l'experimentació, l'exploració, el descobriment, etc.). D'aquesta manera, de forma inconscient, es permet que els nens i les nenes siguin els autèntics protagonistes dels seus aprenentatges, tal com diuen Bardavio et al. (2012-2013).

Amb tot això, les persones educadores consideren que els recursos més adequats i apropiats per treballar la didàctica de la història a l'aula són les narracions històriques (coincidint amb les aportacions de Wood i Holden (2007)), les dramatitzacions o recreacions històriques (estan d'acord amb les argumentacions de Puig (2017)) i les visites a museus de temàtica històrica (tal com deien Casanova et al. (2018)).

Si ens hi fixem, els tres recursos que les mestres participants consideren més apropiats per treballar la didàctica de la història, corresponen a propostes molt vivencials que, tal com deien Bardavio et al. (2012-2013) i Mendioroz i Erce (2020), incrementen la motivació, la curiositat i l'interès dels infants, i que tenen una estreta relació en les sensacions, sentiments i emocions de la quitxalla.

Feliu i Sellés (2011), en el seu estudi afirmaven que els docents els faltava creativitat per dur a terme propostes didàctiques relacionades amb l'ensenyament de la història de forma significativa i vivencial. Les mestres participant, però, no s'han posicionat ni a favor ni en contra de la falta de creativitat a l'hora d'elaborar i implementar propostes d'aquest estil.

Tot i això, les mestres del segon cicle d'Educació Infantil de l'Escola Santa Maria d'Avià, creuen que és poc adequat treballar la didàctica de la història a P3 i P4, i que ja és més adequat treballar-ho a P5.

Ara bé, les mestres pensen que es pot fer una adaptabilitat dels continguts històrics en aquests cursos, perquè, segons elles, els nens i les nenes tenen capacitats suficients per fer-ho, coincidint amb la idea d'Arnada (2016). Tot i això, elles no acostumen a fer una adaptació dels continguts històrics i, com a conseqüència, tan sols dues mestres participants han viscut en primera persona experiències didàctiques relacionades en l'ensenyament de la història al segon cicle d'Educació Infantil.

Així doncs, la tercera hipòtesi de la present recerca ha estat corroborada, ja que les mestres del segon cicle d'Educació Infantil de l'Escola Santa Maria d'Avià, no adapten els continguts històrics a propostes didàctiques adequades als infants d'entre tres i sis anys. Tot i això, sí que tenen clar que s'hauria de fer per adaptar les propostes relacionades amb la història a l'aula.

Finalment, la quarta hipòtesi plantejada a l'inici de la recerca deia que les mestres del segon cicle d'Educació Infantil de l'Escola Santa Maria d'Avià, no treballen la didàctica de la història a les seves aules per la inseguretats que sentien elles mateixes respecte als seus coneixements en els continguts històrics.

La veritat és que el 60% de les mestres consideren que se senten insegures davant de continguts històrics. A més, confirmen que bona part d'elles han après història basant-se en una metodologia tradicional i de forma totalment memorística. Per tant, en part, s'identifiquen en l'aportació de Sellés (2010) en què deia que els docents sentien inseguretats en els continguts històrics, ja que bona part de les persones educadores havien adquirit els aprenentatges de forma memorística i que això, per tant, els comportava un sentiment de tenir poques capacitats per guiar els infants en la didàctica de la història.

Tot i això, la hipòtesi no és del tot corroborada, ja que bona part de les docents creuen que no hi ha cap relació entre la seva experiència acadèmica en la didàctica de la història, i el fet que no treballin l'ensenyament de la història a les seves aules.

Part de les mestres participant, consideren que no van aprendre cap disciplina a partir de metodologies actives i que, acadèmicament, van aprendre la base del seu aprenentatge basant-se en la memorització. Per tant, seguint aquesta lògica, les docents no ensenyarien cap àrea curricular als seus alumnes (ni llengües, ni matemàtiques, ni descoberta de l'entorn, etc.), ja que elles van aprendre-ho tot memorísticament.

Tal com deien Casanova et al. (2018), la percepció que han mostrat les mestres participants ha estat que a part de tenir una inseguretat en els continguts històrics (coneixements escassos), els falta ser formades. De manera que falta la formació s'acaba traduint en ser una inseguretat més important que no pas la falta de coneixement històric.

Per tant, la quarta hipòtesi ha estat parcialment corroborada. I és que sí que és cert que les mestres participants consideren que se senten insegures en els continguts i coneixements històrics, però consideren que aquesta inseguretat no provoca que no ho treballin a l'aula.

Com en bona part de les recerques, cal valor i reflexionar sobre les limitacions de l'estudi i les possibles propostes de millora o futures recerques. És cert, que hi ha algunes limitacions al present estudi i en les accions realitzades per tal d'obtenir resultats per completar l'estudi.

En primer lloc, per tal que els resultats haguessin estat molt més globals, hauria estat més adient realitzar l'estudi en una mostra més gran que, per exemple, abordés tots els mestres i les mestres d'Educació Infantil de la Catalunya Central. Una mostra més extensa, hauria permès aprofundir més en la percepció docent en la didàctica de la història i, també, identificar altres barreres o mancances que fan

que l'ensenyament de la història tingui poca presència a les aules d'Educació Infantil (3-6).

En segon lloc, bona part de les docents participants (60%) al llarg de la recerca han aportat informació i opinió sobre la didàctica de la història sense haver viscut, en primera persona, experiències relacionades amb la temàtica. És per aquesta raó, que considero que una proposta de millora seria haver dut a terme uns breus tallers sobre la didàctica de la història a tots els cursos del segon cicle d'Educació Infantil (P3, P4 i P5). D'aquesta manera, els arguments i opinions de les persones educadores serien basant-se en una experiència real.

Finalment, i tal com s'ha pogut observar, aquesta recerca és molt general i s'ha incidit poc en cadascuna de les variables estudiades. Com a proposta de millora, doncs, l'estudi hagués estat molt més específic si s'hagués tractat un sol tema en concret (per exemple, en la limitació o barrera de les capacitats que tenen els infants per treballar la didàctica de la història). Ara bé, que sigui un estudi general, també té aspectes positius, ja que això fa que sigui una investigació que està oberta a futures recerques.

Una futura recerca podria ser observar, documentar i analitzar com canvia la percepció docent de les mestres d'Educació Infantil abans i després de dur a terme propostes didàctiques relacionades amb la didàctica de la història. Aquesta recerca ens podria deixar evidències que realment moltes de les pors o inseguretats que pot provocar aplicar la didàctica de la història a l'aula, s'esfumen un cop implementades.

Una altra futura línia d'investigació, podria ser estudiar de forma explícita quina és la valoració que fan les mestres sobre la implementació de propostes relacionades en la didàctica de la història, observar que aporta als nens i a les nenes del segon cicle d'Educació Infantil, quines actituds mostren, quina tipologia de coneixement adquireixen, etcètera.

Com és evident, la formació, la percepció sobre la capacitat dels infants, l'adaptabilitat dels continguts o la percepció sobre els museus i els centres d'interpretació, no són les úniques barreres o limitacions que fan que hi hagi poca presència de la didàctica de la història a l'etapa d'Educació Infantil (3-6). És per això, que una futura recerca molt interessant, seria identificar, documentar i analitzar altres limitacions o barreres relacionades amb l'aplicació de la didàctica de la història a les aules del segon cicle d'Educació Infantil.

Després de l'estudi s'han pogut resoldre la pregunta d'investigació plantejada i, també, s'ha pogut observar l'assoliment de l'objectiu que s'han suscitat a l'inici de la recerca. Així doncs, quina és la percepció docent sobre el valor de la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil?

A grans trets, i tenint en compte que aquest estudi es basa en un paradigma interpretatiu, es pot dir que les mestres del segon cicle d'Educació Infantil de l'Escola Santa Maria d'Avià donen un gran valor i importància a la didàctica de la història i creuen que és totalment aplicable a les aules del segon cicle d'Educació Infantil. Consideren que la didàctica de la història permet als infants introduir-los en els conceptes relacionats amb les nocions temporals, i donen importància al fet d'incidir en edats primerenques cap a aprenentatges significatius que perdurin en un futur. Estan convençudes de què els infants tenen i poden desenvolupar capacitats per treballar la didàctica de la història a edats primerenques i, per tant, ressalten la importància de fer-ho escollint una bona metodologia i amb els recursos més apropiats i adequats a les edats dels infants.

Creuen que és interessant presentar la didàctica de la història de forma clara, lògica, atractiva, manipulativa, engrescadora, significativa i entenedora, connectada amb altres àrees de coneixement (interdisciplinarietat), i tenint en compte que aquesta didàctica permet treballar a partir de la idea «d'aprendre fent», a partir de materials manipulables i metodologies actives (sobretot a partir de l'ABP).

Tot i això, les mestres són plenament conscients que hi ha un seguit de limitacions que fan que hi hagi poca presència de la didàctica de la història a les seves aules.

Gràcies a l'estudi, s'ha pogut detectar i identificar que la principal barrera és la falta de formació (inicial i complementària) i la dificultat d'adaptar els continguts històrics als infants d'entre tres i sis anys. També s'ha pogut comprovar, però, que les persones educadores participants tenen ganes d'animar-se a treballar amb aquesta disciplina a l'aula i a formar-se per poder fer una bona adaptació dels continguts.

Abans de donar per finalitzat l'estudi, cal ressaltar la rellevància d'oferir els nens i a les nenes del segon cicle d'Educació Infantil (3-6) propostes relacionades amb la didàctica de la història, ja que, com molt bé deien Bardavio et al. (2012-2013), els infants d'aquestes edats tenen una curiositat natural per conèixer i aprendre sobre el passat. És per això, que és necessari que com a docents potenciem i treballem la didàctica de la història a les aules, intentant trencar les limitacions i barreres que fan que, actualment, hi hagi molt poca presència de l'a l'aula.

En la mateixa línia, però, cal manifestar la necessitat que hi hagi un treball de la didàctica de la història en la formació inicial i complementària dels mestres d'Educació Infantil (3-6) i que el currículum d'aquesta etapa doni un espai per aquesta tipologia de coneixements. I és que com deien Escribano et al. (2014), treballar la didàctica de la història a edats primerenques és una qüestió inicial que no podem obviar des del sistema educatiu.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Aranda, A. (2016). *Didáctica de las Ciencias Sociales en Educación Infantil*. Madrid: Síntesis.
- Bardavio, A., Mañé, S., Masriera, C. i Minuesa, H. (2012-2013). Amb 3, 4 i 5 anys i vivint la història. És possible treballar el temps històric en l'educació infantil. Reflexions i propostes. *GAUSAC: Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès*. 40-43, 259-264.
- Casanova, E., Arias, L. i Egea, A. (2018). La metodología por proyectos como oportunidad para la introducción de la historia y el patrimonio en las aulas de educación infantil. *Contextos Educativos*, 22 (1), 79-95.
- Casanova, E. i Casanova, J. (2014). El patrimonio en educación infantil: una propuesta de acercamiento al patrimonio medieval islámico de la ciudad de Múrica. Dins de Miralles, P., Alfageme, M. i Rodríguez, R. (Ed.), *Investigación e Innovación en Educación Infantil* (p.249-259). Universitat de Múrcia: Servei de publicacions.
- Cooper, H. (2002). *Didáctica de la historia en la educación infantil*. Madrid: Morata.
- Cooper, H. (2006). Learning and teaching about the past: three to eight year olds. *Educar em Revista*, especial, 171-190.
- Cuenca, J. (2008). La enseñanza y el aprendizaje de las ciencias sociales en educación infantil. Dins de Ávila, R., Cruz, A. i Díez, M^a (Ed.), *Didáctica de las Ciencias Sociales, Currículo Escolar y Formación del Profesorado* (p.289-311). Universitat de Jaén: Servei de publicacions.
- Escribano, A., Gómez, T., González, G., i García, I. (2014). Proyecto de Innovación Educativa: la historia de Cristóbal Colón, el descubrimiento de América. Dins de

Miralles, P., Alfageme, M. i Rodríguez, R. (Ed.), *Investigación e Innovación en Educación Infantil* (p.117-126). Universitat de Múrcia: Servei de publicacions.

Feliu, M. i Sallés, N. (2011). El método científico para enseñar historia: una experiencia en la formación de maestros. *Clío*, 37, 1-12.

Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament (2008). DECRET 181/2008, de 9 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil.

Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament (2016). *Currículum i orientacions d'Educació Infantil (segon cicle)*. Barcelona: Servei de Comunicació i Publicacions.

González, A. (2003). Los paradigmas de investigación en las ciencias sociales. *Islas: Revista especializada en Humanidades y Ciencias Sociales*, 45 (138), 125-135.

González, I. (2010). Prospectiva de las Didácticas Específicas, una rama de las Ciencias de la Educación para la eficacia en el aula. *Perspectiva Educativa: Formación de Profesores*, 49 (1), 1-31.

Hall, S. i Ducay, P. (2003). *Questiones de identidad*. Buenos Aires: Amorrortu Editores.

Hernández, X. (2006). *Didáctica de las ciencias sociales, geografía e historia* (2a ed.). Barcelona: Graó.

Jiménez, L. (2017). *Prehistòria, Educació Infantil i Desenvolupament* (Tesis Doctoral). Universitat de Barcelona, Catalunya.

Latorre, A. (2003). *La investigación - acción: conocer y cambiar la práctica educativa*. Barcelona: Graó.

- Mariana, F. i Rodríguez, M^a. (2007). Didáctica de la historia en educación infantil. Estrategias para trabajar los periodos históricos en educación infantil. *Kikiriki: Cooperación educativa*, 82-83 (1), 107-110.
- Marino, S., Pibernat, C. i Vinyoles, T. (2020). *Històries d'infants de Barcelona*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.
- Martín, M. i Cuenca, J. (2011). La enseñanza y el aprendizaje del patrimonio en los museos: la perspectiva de los gestores. *Revista de Psicodidáctica*, 16(1), 99-122.
- Mendioroz, A. i Erce, A. (2020). El método arqueológico simulado para desarrollar competencias históricas en educación infantil. *Arte, Individuo y Sociedad*, 32 (3), 767-781.
- Miralles, P. i Rivero, P. (2012). Propuestas de innovación para la enseñanza de la historia en Educación Infantil. *REIFOP: Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 15 (1), 81-90.
- Nadal, I. (2002). Lo cercano y lo lejano como criterio de ordenación de los contenidos del currículo de ciencias sociales. *Íber: Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, 32 (1), 29-40.
- Pérez, E., Baeza, M. i Miralles, P. (2008). El rincón de los tiempos. Un palacio en el aula de educación infantil. *Revista Iberoamericana de Educación*, 48 (1), 1-10.
- Piaget, J. (1978). *El desarrollo de la noción de tiempo en el niño*. México: Fondo de Cultura Económica.
- Prat, J. i Santacana, J. (1998). Enseñar historia y geografía: principios básicos. Dins de Gispert, C. (Ed.), *Enciclopedia general de la educación* (Vol. 3). Barcelona: Océano Grupo Editorial.

- Puig, M. (2017). Construyendo el rincón de Historia: análisis de una experiencia con futuros docentes de Educación Infantil. *REIDICS: Revista de Investigación en Didáctica de las Ciencias Sociales*, 1 (1), 118-131.
- Ricoy, C. (2006). Contribución sobre los paradigmas de investigación. *Educação*, 31 (1), 11-22.
- Sallés, N. (2010). L'aprenentatge de la història a través del mètode de descobriment i el seu impacte en l'ensenyament secundari (Tesis Doctoral). Universitat de Barcelona, Catalunya.
- Santacana, J. i Serrat, N. (2002). L'ensenyament de la història i el living history. *Temps d'educació*, 26 (1), 53-65.
- Santisteban, A i Pagés, J. (2006). La enseñanza de la historia en la educación primaria. Dins de Casas, M. i Tomàs, C. (Coord.), *Educación primaria. Orientaciones y recursos* (p.129-160). Barcelona: Wolters Kluwer Educación.
- Torres, P. (2001). *Didáctica de la historia y educación de la temporalidad: tiempo social y tiempo histórico*. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia (UNED).
- Trapet, C. i Comes, P. (1998). *El tiempo y el espacio en la didáctica de las ciencias sociales*. Barcelona: Graó.
- Trepat, C. (2011). El aprendizaje del tiempo en Educación Infantil. Dins de Rivero, P. (Coord.), *Didáctica de las Ciencias Sociales para Educación Infantil* (p. 49-63). Zaragoza: Mira editores.
- Vilarrasa, A. (2003). Salir del aula. Reapropiarse del contexto. *Iber: Didáctica de las ciencias sociales, geografía e historia*, 36 (1), 13-25.

Wood, L. i Holden, C. (2007). *Ensenyar Història als més petits*. Manresa: Zenobita edicions.

7. ANNEXOS

Annex 1: Formulari (instrument de recollida de dades)

Didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil

Hola!

Emplenant el següent formulari m'ajudareu a obtenir dades per fer el meu treball final de grau sobre la Didàctica de la Història al segon cicle d'Educació Infantil.

L'objectiu del treball és conèixer quins són els motius pels quals hi ha poca presència d'aquesta didàctica a l'etapa d'educació infantil.

Gràcies,

Lídia Pujols.

*** Obligatòria**

Estudis: *

Trieu una opció ▾

Edat: *

La vostra resposta

Anys impartits al segon cicle d'Educació Infantil: *

La vostra resposta

Has treballat mai l'ensenyament de la història a Educació Infantil? *

Sí

No

Experiències en la didàctica de la història

Si et trobes en aquesta secció, és perquè has respost que sí, que en algun moment o altre de la teva carrera professional has treballat amb nens i nenes d'Educació Infantil la didàctica de la història.

L'objectiu d'aquesta secció, doncs, és conèixer com has treballat l'ensenyament de la història, com valores l'experiència...

En un moment o altre, has treballat la didàctica de la història. Com ha estat (o han estat) les experiències? *

	1	2	3	4	5	
Poc positiva	☐	☐	☐	☐	☐	Molt gratificant

Quines temàtiques vas treballar? (per exemple: l'edat mitjana, les colònies tèxtils, el dia a dia dels nostres avis...) *

La vostra resposta _____

Els alumnes van mostrar ... *

- Curiositat
- Motivació
- Interès
- Desinterès
- Indiferència
- Altres: _____

A partir de quina metodologia has treballat la didàctica de la història? *

- Aprenentatge basat en PROJECTES (ABP)
- Treball per racons
- Aprenentatge cooperatiu
- Altres: _____

Quins recursos has utilitzat en l'ensenyament de la història? *

	Sí	No
Narracions històriques: contes, llegendes, mitologia, biografies...	☐	☐
Educació patrimonial local (o propera): restes arqueològiques, edificis antics, oficis passats...	☐	☐
Dramatitzacions i recreacions històriques	☐	☐
Visites a museus i centres d'interpretació	☐	☐
Treballar la història a partir d'imatges	☐	☐
Treballar la història a partir de restes i objectes antics	☐	☐

Quina proposta didàctica (dinàmica, activitat, visita ...), que recordis, va agradar més als alumnes d'Educació Infantil? *

La vostra resposta

La importància de la història al segon cicle d'Educació Infantil

Creus que és important treballar l'ensenyament de la història al segon cicle d'Educació Infantil? *

1 2 3 4 5

Gens Moltíssim

Per què? *

La vostra resposta

Què creus que pot aportar la didàctica de la història als infants (3-6)? *

La vostra resposta

La didàctica de la història aporta als infants els següents beneficis o aprenentatges. Quins consideres que resulten més importants pel desenvolupament dels nens i les nenes d'Educació Infantil? *

- Motivació, curiositat, interès i imaginació.
- Coneixement de l'entorn patrimonial proper, del seu valor i aprendre a preservar-lo com a compromís social.
- Desenvolupament de competències relacionades amb el pensament i l'explicació històrica, tot desenvolupant habilitats com ara: observació, exploració, predicció, descripció, classificació, ordenació, comparació, comprensió, interpretació, organització, planificació, etc.
- Desenvolupar capacitats d'aprendre a pensar, comunicar descobrir i tenir iniciativa
- Aprendre a investigar i desenvolupar el pensament intuïtiu i hipoteticodeductiu de manera lúdica.
- Desenvolupament de l'empatia històrica, valorar i respectar el patrimoni històric.
- Una formació integral i globalitzada.
- Conèixer i reviure els fets passats per comprendre l'actualitat.
- Aprenentatge de nocions temporals.
- Construcció de la consciència històrica.
- Ajudar a comprendre que no només hi ha una única versió vàlida o correcte del passat.

Consideres que la didàctica de la història té limitacions i barreres a l'hora de voler-ho aplicar a les aules d'Educació Infantil? *

Sí

No

Didàctica de la història als infants d'entre tres i sis anys

Respon les següents afirmacions segons si estàs a favor o en contra.

1- En contra / 2- Força en contra / 3- Neutre / 4- A favor / 5- Molt a favor

No es poden dur a terme propostes didàctiques relacionades amb la didàctica de la història a cursos inferiors a tercer de primària. *

	1	2	3	4	5	
En contra	☐	☐	☐	☐	☐	Molt a favor

Considero que els nens i les nenes (3-6) poden treballar continguts històrics. *

	1	2	3	4	5	
En contra	☐	☐	☐	☐	☐	Molt a favor

Considero que els nens i les nenes tenen CAPACITATS per adquirir continguts històrics. *

	1	2	3	4	5	
En contra	☐	☐	☐	☐	☐	Molt a favor

Quines són les capacitats que consideres que els infants tenen (o els hi manquen) per aprendre continguts històrics? *

La vostra resposta

Les dificultats per al procés d'ensenyament i aprenentatge de la història, estan molt més relacionades amb les estratègies metodològiques utilitzades, que no pas amb els conceptes històrics, les capacitats cognitives i les edats dels xiquets i les xiquetes. *

	1	2	3	4	5	
En contra	☐	☐	☐	☐	☐	Molt a favor

Digues si treballar la didàctica de la història als següents cursos Educació Infantil és: molt adequat, força adequat o gens adequat. *

	Molt adequat	Força adequat	Gens adequat
P3	☐	☐	☐
P4	☐	☐	☐
P5	☐	☐	☐
Primària (1r-6è)	☐	☐	☐

Continguts històrics de la persona educadora

Respon les següents afirmacions segons si estàs a favor o en contra.

1- En contra / 2- Força en contra / 3- Neutre / 4- A favor / 5- Molt a favor

Personalment tinc inseguretats pel que fa als continguts històrics. (falta de domini de continguts relacionats amb la història) *

En contra 1 2 3 4 5 Molt a favor

Vaig aprendre història a partir del llibre de text i la memorització, sense manipular o descobrir a partir de documents, fotografies o objectes del passat. *

En contra 1 2 3 4 5 Molt a favor

Personalment la meua experiència en el meu procés d'ensenyament aprenentatge de la història, ha estat... *

Negativa 1 2 3 4 5 Positiva

Consideres que pot tenir relació la teua experiència en la història (com a alumna i ciutadana) i el fet d'aplicar (o no aplicar) la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil? *

- Sí
- No

Tant si sí, com si no, per què? Quin és el causant? *

La vostra resposta

Els museus i els centres d'interpretació

Respon les següents afirmacions segons si estàs a favor o en contra.

1- En contra / 2- Força en contra / 3- Neutre / 4- A favor / 5- Molt a favor

Veig els museus (d'història, arqueologia...) com un espai d'oci i no pas com un espai educatiu. *

	1	2	3	4	5	
En contra	☐	☐	☐	☐	☐	Molt a favor

Considero que els museus o centres d'interpretació són un bon espai per dur a terme propostes relacionades amb l'ensenyament de la història. *

	1	2	3	4	5	
En contra	☐	☐	☐	☐	☐	Molt a favor

Sóc plenament conscient de quina és l'oferta de museus, centres d'interpretació i tallers (de temàtica històrica, arqueològica...) de l'entorn proper a l'escola. *

	1	2	3	4	5	
En contra	☐	☐	☐	☐	☐	Molt a favor

Hi ha poca oferta d'activitats i tallers relacionats amb la didàctica de la història en els museus o centres d'interpretació per a infants que es troben a l'etapa d'Educació Infantil. *

	1	2	3	4	5	
En contra	☐	☐	☐	☐	☐	Molt a favor

Contempla la teva trajectòria professional, amb quina freqüència consideres que has contractat un museu o centre d'interpretació per treballar continguts de la didàctica de la història al segon cicle d'Educació Infantil. *

	1	2	3	4	5	
Poques vegades	☐	☐	☐	☐	☐	Moltes vegades

Tens al teu abast museus de diferents tipologies. Quin escolliries, com a primera opció, per visitar i dur a terme activitats (tallers) amb els alumnes d'Educació Infantil (3-6). *

- Història
- Ciències Naturals
- Art
- Arqueologia
- Religions i cultures
- Altres: _____

En cas que en algun moment o altre de la teva vida professional hagis anat a un museu (o centre d'interpretació) d'història o arqueologia, quin ha estat el taller que heu realitzat amb els infants? (excavacions, contes, teatralitzacions, simulacions...)

La vostra resposta _____

En cas que en algun moment o altre de la teva vida professional hagis anat a un museu (o centre d'interpretació) d'història o arqueologia, com valoreu l'experiència?

Adaptabilitat dels continguts històrics als infants d'Educació Infantil (3-6)

Respon les següents afirmacions segons si estàs a favor o en contra.

1- En contra / 2- Força en contra / 3- Neutre / 4- A favor / 5- Molt a favor

Personalment em manca la creativitat per dur a terme propostes didàctiques relacionades amb la història en els infants d'Educació Infantil (3-6). *

	1	2	3	4	5	
En contra	☐	☐	☐	☐	☐	Molt a favor

Personalment em manca el temps per preparar propostes didàctiques relacionades amb la història en els infants d'Educació Infantil (3-6). *

	1	2	3	4	5	
En contra	☐	☐	☐	☐	☐	Molt a favor

Al segon cicle d'Educació Infantil els infants aprenen fent (experimentant, manipulant, explorant...) i en l'ensenyament de la història, això no és possible (no es poden reproduir fets històrics). *

1 2 3 4 5
En contra ○ ○ ○ ○ ○ Molt a favor

És molt difícil adaptar els continguts històrics a propostes didàctiques per a infants d'entre 3 i 6 anys. *

1 2 3 4 5
En contra ○ ○ ○ ○ ○ Molt a favor

Què creus que és necessari per adaptar els continguts històrics al segon cicle d'Educació Infantil? (Pots seleccionar-ne més d'un) *

- Materials físics i tangibles.
- Què qui estiri el fil per seguir aprenent siguin els alumnes.
- Escollir correctament la metodologia en què aplicar-ho (treball per projectes, racons, aprenentatge cooperatiu, a partir de quadern o fotocòpies...).
- Treballar en grups reduïts.
- Buscar que els nens i les nenes empatitzin amb les persones que vivien al passat.
- Tenir com a objectiu conèixer com vivien les societats del passat i no pas que els infants sàpiguen situar-ho cronològicament.
- Coordinació entre les mestres del cicle.
- Treballar temàtiques relacionades amb el passat dels nens i les nenes (que hi trobin un significat).
- Aprendre fent.
- NO hem d'adaptar la didàctica de la història a Educació Infantil, perquè no és una etapa per treballar-ho.
- Altres: _____

Si anteriorment has respost que la teva experiència en la didàctica de la història es limitava a memoritzar fets històrics de manera cronològica i utilitzar els llibres de text, creus que aquest fet fa que tinguis més dificultats per adaptar els continguts històrics a les aules d'Educació Infantil (3-6)?

	1	2	3	4	5	
En contra	☐	☐	☐	☐	☐	Molt a favor

Quina consideres que és la metodologia més apropiada per treballar la didàctica de la història a les aules d'Educació Infantil? *

- Aprenentatge basat en PROJECTES (ABP)
- Treball per racons
- Aprenentatge cooperatiu
- Quadern o fotocòpies
- Simulacions
- Altres: _____

Digues si els següents recursos són apropiats per treballar la didàctica de la història a Educació Infantil. *

	Molt adequat	Força adequat	Gens adequat
Narracions històriques: contes, llegendes, mitologia, biografies...	☐	☐	☐
Educació patrimonial local (o propera): restes arqueològiques, edificis antics, oficis passats...	☐	☐	☐
Dramatitzacions i recreacions històriques	☐	☐	☐
Visites a museus i centres d'interpretació	☐	☐	☐
Treballar la història a partir d'imatges	☐	☐	☐
Treballar la història a partir de restes i objectes antics	☐	☐	☐

Formació docent en la didàctica de la història

Creus que estàs ben formada en la didàctica de la història? *

	1	2	3	4	5	
Gens	☐	☐	☐	☐	☐	Moltíssim

A la universitat vas estudiar / treballar com ensenyar història als infants? *

- Sí
- No

En cas que sí, vas estudiar-hi en profunditat o molt superficialment?

	1	2	3	4	5	
Molt superficialment	☐	☐	☐	☐	☐	Mostra profunditat

Després d'obtenir el títol, has realitzat algun curs o taller relacionat amb l'ensenyament de la història al segon cicle d'Educació Infantil? *

- Sí
- No

En cas que sí: De què anava el curs? Què t'ha aportat?

La vostra resposta

Creus que l'oferta de cursos relacionada amb la didàctica de la història a l'etapa d'educació infantil és: *

- Nul·la (mai he vist a anunciar un curs d'aquesta temàtica)
- Escassa (poques vegades he vist un curs d'aquesta temàtica anunciar-se)
- Normal (hi ha força oferta de cursos de la didàctica de la història)
- Altres: _____

Creus que com a sistema educatiu ens cal formar mestres d'Educació Infantil en la didàctica de la història? *

- Sí
- No

T'interessaria formar-te per ensenyar didàctica de la història a l'etapa d'Educació Infantil? *

- Sí
- No

Els teus infants i la didàctica de la història

És el moment en què t'imaginis l'aula en què estàs impartint actualment, amb els teus infants i responguis les següents preguntes:

A quin curs et trobes actualment? *

- P3
- P4
- P5

Quin percentatge dels teus alumnes actuals consideres que seria del seu INTERÈS, MOTIVACIÓ o CURIOSITAT treballar fets o èpoques històriques? *

- El 100% dels infants.
- Ente el 75% i el 100% dels infants.
- Entre el 50% i el 75% dels infants.
- Entre el 25% i el 50% dels infants.
- Entre el 0% i el 25% dels infants.

Si haguessis de fer un projecte, visita, proposta... amb els teus alumnes actuals, quina temàtica creus que els agradaria treballar? (exemple: l'edat mitjana, les colònies tèxtils, el dia a dia dels nostres avis...). *

La vostra resposta

T'animaries a treballar la didàctica de la història amb els teus alumnes actuals? *

	1	2	3	4	
No	☐	☐	☐	☐	Si

Si s'escau, justifica la teva resposta:

La vostra resposta

Annex 2: Entrevista (instrument de recollida de dades)

EXPERIÈNCIES PRÈVIES: DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA I EDUCACIÓ INFANTIL

- 1) Em sabries dir la quantitat de vegades que has treballat la didàctica amb els anys que fa que imparteixes classes a l'etapa d'Educació Infantil?

- 2) En cas que hagi treballat la didàctica de la història:
 - a) quina valoració fas de l'experiència?

 - b) A través de quina metodologia o recursos vas treballar la Didàctica de la Història?

 - c) Vas fer algun taller o sortida fora l'aula?

 - d) A quins cursos vas treballar-ho?

 - e) Creus que si ho haguessis treballat a un altre curs de l'etapa d'Educació Infantil, haguera funcionat millor? O haguera funcionat pitjor?

DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA I INFANTS

- 3) Què creus que aporta la didàctica de la història al segon cicle d'Educació infantil?
- 4) Creus que la història és una didàctica adequada per treballar el cicle d'Educació Infantil? A quins cursos? Argumenta la teva resposta.

METODOLOGIA I DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA

- 5) Creus que és possible treballar la didàctica de la història en material manipulable? Per què?
- 6) En cas que sí, a través de quins recursos o metodologies?
- 7) Consideres que el material que poden utilitzar els infants en l'ensenyament de la història, pot motivar-los a aprendre i adquirir nous coneixements sobre aquesta temàtica?
- 8) Creus que el material, recursos i metodologies utilitzades poden esdevenir clau per aplicar aquesta didàctica a l'aula? Argumenta la teva resposta.

BARRERES DOCENTS PER LA IMPLEMENTACIÓ DE PROPOSTES DIDÀCTIQUES RELACIONADES AMB L'ENSENYAMENT DE LA HISTÒRIA

- 9) Creus que un aspecte que fa que no duguis a terme propostes didàctiques relacionades amb la història a l'aula és a causa de la teva falta de temps (per programar-ho i preparar-ho) i la teva falta de creativitat?
- 10) Penses que és una temàtica que requereix moltes hores de programació i buscar materials per fer atractiu el resultat final de les activitats proposades?
- 11) Consideres que a vegades et fa enrere treballar-ho a l'aula, pel fet de no tenir molt coneixement sobre fets i esdeveniment històrics?
- 12) A l'hora de fer una sortida en un museu, centre d'interpretació o taller (extraescolar), consideres que la didàctica de la història és una bona opció? Per què?
- 13) Creus que pot haver una relació entre el fet de treballar poc la didàctica de la història a les teves aules, amb la teva experiència en aquesta disciplina com alumna? Tant si sí com si no, per què?
- 14) Creus que ensenyar història a aquestes edats és oferir als infants una tipologia de coneixement que tindrà poca utilitat a les seves vides?

15) Creus que el fet de no poder reproduir els fets passats és una limitació que, personalment, et genera dificultat o poques ganes d'impartir-ho a classe?

Per què?

16) Penses que estàs ben formada en didàctica de la història? Consideres que t'hauries de formar més?